

ספר

שאלות ותשובות

האלף לך שלמה

אלף שו"ת על ארבעה חלקי ש"ס שהשיב להלכה למעשה במלפול קטן
א"ז הרב הנאון האמתי רבן ומאורן של ישראל קדוש עליון

מחן שלמה קלוגר זצ"ל מבראדי

התשובות היקרות והנפלאות הן אשר כל רואיהן יתנו תעודתם כי עוד לא בא כבושם
הזה במחנה העברים היו מפורדות ומפורדות בכל חיבוריו הרבים והעצומים עד שקמתי ונתעוררתי
אני נכדו בשמן שלמה קלוגר להעתיקן להעתיקן ולהוציאן לאור עולם.

חלק רביעי

שו"ת על חרמ

כולם מכתביד קדשו שלא נדפסו עוד מעולם, ובתוכם קונטרס עגונות, ושמות אנשים ונשים,
וקונטרס השמטות לחלק א"ח.

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il

הוצאת דעת, תשס"ז, תשס"ח, תשס"ט, תש"ע, תש"פ, תש"ף

האלף שו"ת ע"י חיים לך שלמה ב 8

כמו היסט ואין ביניהם כלל כן דעתי נוסה :
סי' נ'. בנדרון הדריד שבין ראובן ושמעון
הנה ג"ל שלא די ששמעון
מחויב להתחייב כל הצאות לראובן מה שהוציא
על הקרימינאל רק שמה שהוציא ראובן על
תביעתו לשמעון לשלם לו חובו מחויב לשלם
אף דראובן תבע בערכאות בלי רשות ב"ד
נראה דז"א דהש"ע בסי' כ"ז מיירי רק אם
הלך לערכאות קודם שפסקו הב"ד והרי לא
ה' ידוע אולי יוכח הנתבע גם בדיני ישראל
בזה צריך לעשות ברשות ב"ד כמו שמורה לשון
הש"ע שם אבל אם כבר תבעו בב"ד ויצא
שמעון חייב איך ודאי מגיע לראובן משמעון
בזה לקיים הפס"ד א"צ רשות ב"ד ובכה"ג
עביד אינש דינא הנפשי' ומש' בלשון הסמ"ע
שם שאין מתירין לו לילך בערכאות אלא איך
אין יכולין להוציא מידו ע"י אדרכתא היינו
נמי בכה"ג שלא רצה לעמוד כלל לדין ולכן
לא ה' יכולין להוציא ע"י אדרכתא אבל אם
כבר פסקו הב"ד הדין לכופם לקיים דין ישראל
א"צ רשות ב"ד כיון דהוי רק כפי' לעשות
מה שישאל אומרים לו וכדין עשה ראובן
בפרט בומיניו דהמנהג פשוט לילך בערכאות
בלי רשות ב"ד וגם דינא דמלכותא הוי דאין
ב"ד של ישראל רשאים לדון ושהחייב לדון רק
בדיניהם שא"צ רשות ב"ד ולכן אם תובע רק
לקיים פס"ד שרי כן ג"ל ברור ונכון לדינא :
סי' ד'. בנדרון מה שהוא חרם בקה' שלא
לשכור האקציה רק על הקהל
ואחד פורץ הגדר ושכרו לעצמו ובני העיר
רוצים לדון עמו רק באופן שיתן תחלה צעסטיא
וטראטי והוא אינו רוצה ודאי הוי שלא כדין
כי הוא מחויב ליתן תחלה בטחנות לקיום כדין
המפורש בש"ע ברבים שיש להם דין ודברים ואם
אינו רוצה מותרים לתבעו בדיניהם ליתן חשבון :
סי' ה'. (שא' בנדרון בעה"ב שלקח בנו מן
המלמד באמצע הוסן באמרו
שאינו לומד עמו ונתנו למלמד אחר ואח"כ
חתם המלמד השני על גס אחד בעד ואמר
המלמד הראשון וערער שהגס פסול דהמלמד
השני השיג גבולו ופסול לעדות. הנה זה אינו
שאלה כלל ולפי דברי המערער שבשביל דבר
כזה יוספל לעדות יכול הוא לפסול רוב ישראל

חיי

סי' א'. ע"ד שא' הנה מי שאינו רוצה לחתום
בקאמפרמיס הוי כלא ציית דינא
דבשלמא להשליש מעות בזה יש לו קפידא
דאולי אין לו מעות ואף אם יש לו אולי צריך
להם לישא וליתן אבל במניעת החתימה על
הקאמפרמיס מה איכפת ל' והוי מחשבתו
ניכר שאם יתחייב בדין לא יקיים ולכן הוי
עתה כלא ציית דינא. גם בתשובה אחת כתבתי
דזה תלוי בעיני הדיין לענין להשליש המעות
דבשלמא הש"ך מיירי בזמנם שהי' ביד ב"ד
להחריס ולגנות למי שמסרב ולכתוב אדרכתא
או לא הוי צריך עתה להשליש אבל בזה"ז
דאין בידינו שום כח לכופ' על הדין אם קרוב
הדבר שלא יציית יכול הב"ד לומר שישליש
המעות ולא גרע ממ"ש בסי' ב' דב"ד מכין
ועונשין לצורך סע' ומכ"ש בזה :

סי' ב'. ע"ד אשר שאל בנדרון מ"ש בש"ע
ויש רשות ב"ד ללווה להחרים
ולפעמים כתב סתם שמחרימין מה דינו אם
בעיני שיטעון כן בע"ד שכנגדו כמו בטענת
אשתבע ל' בשטר או לא בעיני כן ואם יש
רשות לב"ד לומר לו כן ואינו כעורכי הדיינים.
הנה לדידי הדבר פשוט שיכולין לומר לו כן
ואינו כעורכי הדיינים רק ללמדו טענות או
היכא דהוי ערמה כגון בפ"ט דכתובות ליכא
מאן דליסבה ל' עצה דחילוול ותמחול אבל
בלא"ה לימוד הדין לא שייך עורכי הדיינים
והרי מפלפלים האחרונים בסי' י"ז אם רואה
הב"ד שחייב לו יותר אם מותר לומר לו ואף
מאן דאוסר היינו כגון שהבע"ד מגלה דעתו
בפחות אבל אם ה' בסתם מותר לו לומר לכ"ע
ח"ה נמי בזה לומר הדין דיכול להטיל עליו
שבועה או חרם ודאי דמותר ובלי אמירתו
נראה דנשתנה הדין מדין הש"ע דודאי חרם
אינו כמו אשתבע ל' בשטר דהתם דוקא בשטר
הוי כן אבל חרם הוי כמו שבועת היסט דכמו
בזה לא בעינן שיאמר לו שישבע היה בחרם
כי רק מה שכתב הש"ע אם ירצה היינו דהש"ע
מיירי בחרם סתם וא"כ אינו מטיל על זה לומר
רק על כל אדם ואולי לא ירצה הלוח וכוונה
לכלול בזה גם אחרים שילכדו בזה לכן תלוי
ברצונו אבל לדידן דכל חרם סתם הוי בקבלה
לנוכח ולא נכלל רק הנתבע בזה ודאי דינו

להיות זה דין מטבע ואף דאין גופו ממון יהי דינו כדין גופו ממון ולחנם האריך בזה :

סי' ז'. מזה ששאל במה דקיי"ל בספק בש"ס דהוי קולא לנתבע אם גם בישמעאל הנתבע הוי כן הנה לדעתו הדבר פסוק דגם בנכרי וישמעאל הדין כן דבזה עיקר טעמו דהיכא דקיימא תיקום איכ' גם בנכרי הוי כן דהרי הנכרי אינו מקיים ספקא דאורייתא לחומרא ואנחנו שנכופ אותו אין בדינו כיון דהוי ספק היכא דקיימא תיקום. הן אמת דקשה לי מן הש"ס דב"ק פ"ה (דף מ"ו ע"ב) דקאמר שם ארשב"ן מניין להמוציא מחברו עליו הראי' דכתיב מי בעל דברים יגש אליהם מתקף לה רב אשי הא למ"ל קרא סברא הוא מאן דכאיב ל"י כאיבא אויל לבי אסיא ומה קשיא ל"י דלמא קמ"ל קרא דאפי' אם הנתבע נכרי הוי כן ורשב"ן יסבור כמ"ד גול נכרי מן התורה מותר ולכאורה יהי' מוכח דבנכרי באמת מוציאין בספק מיהו י"ל להיטות דגם בנכרי פשיטא ל"י דהיכא דקיימא תיקום ואין מוציאין בספק :

סי' ח'. שאל למ"ד פריעת כע"ח מצוה הרי מותר לפרוע חובו באיסורי הנאת הרי מצוה לאו להנות נתנו. הנה ז"א דאין שייך לומר בזה לאו להנות נתנו דהרי משתרשי ל"י ממון ולא מבעיא למ"ד דהיכא דאיכא הנאת הגוף בהרי מצוה לא אמרינן ללה"ג פשיטא דאין כאן קושיא אף גם לאינך פוסקים דס"ל אף היכא דאיכא הנאת הגוף נמי לאו לה"ג היינו רק היכא דליכא הרווחת מצות אבל היכא דמרויח ממון ודאי לא אמרינן ללה"ג דמי לאנס המלך גרנו בחובו שחייב לעשר ועיין במג"א ארוח סי' ת"ס מ"ש ואני דחיתי דבריו בחי' אבל כאן לפרוע בזה ודאי אסור ואין דומה לשאר מצוה כגון אתרוג וכדומה דמותר לקיים באיסורי הנאה דהתם אף דהוי צריך להוציא ממון על המצוה מ"מ האתרוג אח"כ שוה לו הממון אחר שיצא כמו קודם ואם מוזמן לו קונה יכול למכרו ואין כאן חסרון ממון ממש וכיוצא בזה כתב המג"א סי' תל"ז גבי מוזהב דלא נחשב חסרון ממון עיי"ש אבל בפרעון חוב דהוי לו הפסד ממש אם יפרע מכיסו ודאי משתרשי ל"י ונחשב נהנה ח"ב ונכון :

בגדן

חיו דכמעט ברוב ישראל מצוי זה ולא משמע להו איסורא בהכי ובפרט במקום דאי' למצוא במקרא דיש דעות דל"ש בזה השנה גבול. ועוד אני אוסר דכאן לא שייך בזה חשש השנה גבול כלל ואדברא בזה תוך הזמן עדיף מתחלת הזמן דתחלת הזמן ודאי י"ל דהפסידו שולחו ה"י נותן לו אבל באמצע הזמן ממינ' אין כאן השנה גבול דאם לא פשע הראשון אי"כ מחויב הבעה"ב לשלם לו ויתבענו בדין ומה לו אם קבלו השני הרי הרשות בכל בעה"ב לשלם למלמד כל שכרו והתלמיד ילמוד אצל אחר ומה להראשון בכך אם משלם כל השכר ומה הפסיד לו השני ואם פשע הראשון באופן שלא יצטרך הבעה"ב לשלם לו אי"כ פשיטא שאין כאן דין השנה גבול כיון דפשע הראשון ודאי לא יתן לו הבעה"ב וכדין הוא ערשה ומה פשע השני ולכך זה הבל לומר דהגט פסול מכה זה והמערער ילכד במצודת ר"ח ז"ל :

סי' י'. שאל בגדון הנאסין ובמדינתו דעפאויטען וכדומה אם יש להם דין שטרות הנה בעיני הדבר פשוט שיש להם דין שטרות לכל דבר ובתשובה לה"י ריביית הארצתי אם יש ריביית בגדון כיון דבשטרות לא שייך לאו דריביית ובסידור דרך החיים ובמחמת הוסיף שם על מדין הבן וכתב בפשיטות דאין לפדות בגאסין דהוי שטרות. מיהו לדין שומר דזה הוי בדיני ממונות יש לדון בזה דלענין זה י"ל דדינא דמלכותא דינא ודין המלך הוי שיהי' להם דין מטבע לכל דבר ובפרט בעיני מטבע הוי ודאי דינא דמלכותא דינא ולכך ראוי לפשר ביניהם במה דאפשר ואם לא יהי' אפשר בפשרה ישלם כפי דינא דמלכותא אבל שאר דברים ודאי הו"ל דין שטרות. ושנית אודות זה מה שהאריך ר"מ בדין השטרות תמה אני עליו וכי מה ענין שמיטה אצל הר סיני אני מדבר עמו מדינא דמלכותא והוא מבאי ל"י דברי הגמ' שממעט שטרות דאין גופן ממון ומה ענין זה לדינא דמלכותא הרי דינא דמלכותא יכול לחייב אף במה שאינו חייב לכמה דעות וכן הכריע הרמ"א בסי' שס"ט ואף להחולקים שם מ"מ מודים בענין השייך למלך הוי דינא דמלכותא דינא ואיכ' במטבע כיון דזה נוגע למלך ודאי הוי דרמ"ד

באמת כולן ולכן אין צריכין להחזיר כלום :
סי' י"ב. שאלתו בנדון השותפין. הגה
 בילדותי הי' משפט
 גדול בק' ראוא ואני או בררתי שבדק חלקי
 אני משתמש אין חילוק בין אם אינו עומד
 להשכיר או למח' בין אם עומד להשכיר או
 למח' כל עוד שלא חלקו ולא השכירו לאחרים
 אף שעסק אחד במח' יכול לומר בחלקי אני
 משתמש ואין עולה לו מן החשבון וכן הסכימו
 עמי הגדולים וכן פסקנו וכן אני פוסק תמיד :
סי' י"ג. ע"ד שאלתו בדין השותף יהא פסק
 כיון שלא הי' המדובר בשעת
 השותפות שילוח השותף על ריוח טובת
 השותפות רק השותף לזה לעצמו על עיסקא
 ואח"כ כשדחקו למכור הסחורה אמר שהוא יתן
 חלק בעיסקא ודאי דאי' השותף השני ליתן
 הריוח והסעם הוא חוץ ממ"ש ר"מ דיעשה
 הוא לזה שלו ואין לו היתר י"ל עוד חדא
 דהוי כדחוי בעלמא ולא נשתעבד כלל וכמו
 דקיי"ל בסי' קצ"ו בירד ובחר"מ סי' רצ"ב
 דאם הי' בידו תחלה בהלוואה ואח"כ אמר
 יהא בידך למחצית שכר חייב באונסין כמו
 תחלה ואי' ליתן הריוח ועוד אף אם הי' עושה
 דרך היתר עם השותף השני כיון דהי' עמו
 במרמ הזה ויודע ההפסד איך יתבע ממנו ריוח
 כיון דידוע בעצמו ההפסד ולכן אי' לתבוע
 הרווחים משותף השני :

סי' י"ד. א"שך שאל בחר"מ סי' קפ"ג במי
 שמכר סחורה לעכרים ובא
 חברו וסייעו והסעה הנכרי שיחלקו ועל זה
 שאל אם יש איזה חלוקים בזה. הגה ידע ר"מ
 דאין חילוק בזה בין אם נתן הנכרי המעות
 לבעל הסחורה או להשני וכן בין אם הוי
 משלם מיד או בהקפה וכן אם יש להשני
 המסייע חלק בסחורה והן אם יש לו רבע או
 מחצה תמיד יחלקו בשוה חלק חלק כי אין
 זה תלוי בהסחורה כלל רק זה הוי ענין אחר
 בפ"ע דהוי כב' שהגביהו מציאה דחלקין בשוה
 כן הי' בזה ואין זה ענין לדין אם הוסיפו
 לשלוח דלפיני בזה הפוסקים דהתם מיידי
 דידוע הנותן מה מוסיף או הוי כיוונה עבור
 הסחורה בזה פליגי למי שיך וגם יש סברא
 להיפוך כיון דהשלוח לבדו הי' אצל הקני' י"ל
 דשיך

סי' ט'. בנדרן השותפין דשני הבתים סמוכים
 ול"ו רק הפארהויו הוי
 בשותפות לשני הבתים ומכר אחד מהם הבית
 שלו לשוחר. הגה ודאי יכול הבעל הבית השני
 לעכב כי אף אם השוחר ישחט בבית שלו ממש
 מ"מ יהי' ריוח רע כשיתרבה פעם אחר
 פעם השחיטה וגם בשביל שמרבה הנכנסין
 ויוצאין ובליילה ידכאו שער לשוחר לכך ודאי
 דיכול לעכב :

סי' י'. שא' באיש אחד הי' חייב הרבה
 מעות להרבה ביא וחלה ובעת
 חליו נתוודע לבע"ח אלו מאלו כי חייב הרבה
 מאוד והנה לאיש החולה הי' עוד ב' אנשים
 שהיו שותפין עמו במרמ ושוחף אחד שהלוח
 לו רק בחולת החורף נכנסו שניהם בשותפות
 וכעת הוא טוען שהסך שנתן החולה הנ"ל
 להשותפות יקבל הוא על חובו והשותף השני
 אין לו שום חוב כלל על החולה הנ"ל רק
 שתפס ג"כ ממה שניהל החולה הנ"ל להשותפות
 בשביל שהחולה חייב לאביו ג"כ סך מה ותפס
 בשביל אביו והבע"ח אחרים טוענין דאין
 להשותפין לעכב המעות רק יתורו ממון שתפסו
 לידם לעשות סידור בע"ח. הגה לדעתי לא
 מבעיא דהשותף שתופס בשביל אביו דאינו
 יכול כדן תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים
 דעת רוב הפוסקים דלא כדעת רש"י רק אפי'
 בעשאו שליח לא מהני רק גם השותף השני
 שתפס בעבור עצמו לא מהני כפי התקנה של
 תקנות ארצות דזה ידוע דכל דבר השותפות
 נחשב ברשות שניהם כמ"ש בחר"מ סי' צ"ג
 ונחשב עתה כתופס ולא מהני ואינו דומה לתקנה
 השני' שכותב ר"מ דאם הלוח אלים וכו' :

סי' י"א. ל"גני"ל. נדון אשר שאל בדיני
 ממונות שכעת התפשר
 החולה עם הבע"ח אם צריכין השותפין להחזיר
 כפי התקלה כיון דכעת יחזיק החולה זה לעצמו
 הגה אם השותפין נמי התפשרו אי' מה דעשו
 עשוי וצריכין להחזיר המתיר אבל אם השותפין
 לא התפשרו עמו אז ודאי נדון לא נעשה
 התקנה ויכולין לתפוס הכל לעצמן לו יהא דהוי
 פסק בתקנה קיי"ל דחזיר להדין ומכ"ש זה
 ברור דהתקנה לא הוי רק נגד הבע"ח
 אחרים לא נגד גוף הלוח כיון דהוא חייב

לו במתנה מאה קערבליך ולא הי' לו מעות
מזומן ונתן לאחיו קוויטל ובקוויטל הניל נכתב
איך שווא חייב להנגיד מרה יוסף ליב סך
מאה קערבליך ולקח אחיו הקוויטל ובא לאיש
אחר ולקח מאתו הסך מאה רוביל וניכה לו א'

פריצענט וחצי ועתה בא האיש האחר בקובלנא
לפני ביר היות שלא קיבל על הקוויטל הן
מר' יוסף הן מראובן כי ראובן טוען שאינו
מגיע ממנו כי החוב נכתב שמגיע לר' יוסף ליב
ולאו בעד ידידי את וגם איי לתבוע לר' יוסף
ליב ועתה תחור האיש הזה על אחיו של ראובן
ותובע מאתו שיחזור לו המאה קערבליך:
תשובה, הנה יפה דן ר' יוסף שמחויב להחזיר
לו המעות כיון דלא הוי מכירה שהנגיד ר'
יוסף ליב לא מסר לו הקוויטל גם אף אם הי'
מוסר לו הרי בשטר שזכר שם המלוא ודאי
בעינן כתיבה ומסירה והיכא דלא הוי קנין כדן
מחויב להחזיר לו מעותיו כמיש בסי' ס"ז סעיף
א' אני תמה על ר' יוסף איך לא הרגיש בדבר
אחד דבלא"ה אין כאן חיוב מעיקרא כיון דלא
הגיע הקוויטל לר' יוסף מעולם איכ' לא זכה בו
מעולם והוא חספא בעלמא דהיכא דלא הוי
קנין ממש במעשיו ודאי דבעינן מסא ליד'
אבל אם לא מסא ליד' לא זכה בו מעולם.
ואי' דאחיו של ראובן זכה לו לר' יוסף ליב
ז"א כיון דאינו חייב לר' יוסף ליב כלום רק
הוי חיוב בדבר שאינו מתחייב איכ' לא הוי
ל' הילך כזכי רק בעינן שיאמר בפ' זכי לפ'
וכאן נראה דלא דקדק לומר זכי לפלוני לכך
גוף החוב הוי חספא בעלמא ויכול ראובן
לחזור בו לגמרי ואיכ' נייר בעלמא זכי מיני'
ובודאי צריך להחזיר לו מעותיו בלא טעם כתיר
רק אם הי' אחי ראובן כופר ואומר שאמר זכי
או שהגיע כבר לר' יוסף ליב או צריכין אנו
לסעם כתיר משום דלא כתיבה ומסירה וז"ב
לדינא:

והנה רציתי לחקור את המנהג כי המנהג
בין הסוחרים שמוכרין קוויטליך כאלו
בלי כתיבה ומסירה ובדבר כזה הלכין אחר
המנהג והמנהג למכור קוויטל כזה אף דלא
הגיע ליד הווכה וכן המנהג בין הקאנטארין
אך ידעתי גם חקרתי דהמנהג הוי דהקונה אינו
קונה רק אם נמלך תחלה בהלואה החתום אם
ניתן

דשייך לו אבל בנדון זה דשניהם היו שם
והנכרי לא כחן ליתן יותר רק בטעות שהטעתו
בחשבון הוי ענין אחר במ"ע ואינו תלוי בהסחורה
כלל והוי כמציאה דעלמא ותמיד חולקין בשוה
ואין שום חילוק בדבר:

סי' מ"ו. שאלתו נדון הקנין שחתם ר"מ
ועוד אחד עמו בק'
יאמפלא ומת המוכר או הנותן וחתמו הקונה
מבקש ממנו לכתוב קנין אחר הוא והעד שעמו
ושלא באחריות כדן שטר מתנה שמותר
לכתוב כמה פעמים ולר"מ הוקשה הרי הוי
מפי כתבם, הנה זה לק"מ מתרי טעמי חדא
כיון דאמרינן בש"ס דקני מיני' לא צריך
לאמלוכי ב' דסתם קנין לכתובה עומד איכ'
כמו דעומד סתם קנין לכתובה פ"א כן כל
היכא דליכא חשש ערמה והפסד לאחריני עומד
לכתובה כמה פעמים ולא הוי מפי כתבם ועוד
כיון דדרך העולם הוי שהמוכר מצוה לכתוב
איכ' הוי אומדנא דמסכים לכתוב כל מה שירצו
כל דלא הוי איסור בדבר להפסיד לאחרים הוי
אומדנא שהוא מסכים וכמו דאם טעו העדים
בכתיבתן דמותר לכתוב אחר כל שלא עשו
שליחותו בלי שאלת הבעל או המוכר והנותן
ואף נתן להם רשות רק לכתוב אחד מי"מ הוי
אומדנא דהוי כוונתו לכתוב אחד המועיל כן
ה"נ הוי אומדנא שכיון שמסכים לכתוב מסכים
לכתוב כמה דבעי כיון דאין לו הפסד הוי זה
נהנה חת' לא חסר והוי אומדנא דמוכח דניחא
ל' בזה וכתבין שלא מדעתו כיון דכבר צוה
פ"א ולא הוי בזה מפי כתבם וז"ב:

סי' מ"ז. שנית להניל מ"ש ר"מ למה לא
השבתי לו ממה שהקשה
למה שטר הלואה אין יכולין לכתוב העדים
בלי ביד אף שמעדינן שנמחק הנה לא הייתי
צריך להשיב כי סברתי שיבין מעצמו כי הלואה
דהוי חב לאחרני לא ניתן לגבות מן הלואה
וכשיש שטר אינו נאמן לומר פרעתי גם לגבות
מן הלקוחות לכך אין רשאים לכתוב בלי ביד
אבל שטר מכר ומתנה אם הוי בלי אחריות
ומפורש ב' דלא הוי באחריות אין בו חוב
לאחרים לכך מותרין לכתוב ומפי כתב לא הוי
כמ"ש בראשונה:

סי' מ"ח. שאל בראובן שהבטיח לאחיו ליתן

קודם כלות השנה וְלֹךְ אחיו השני והשכיר ג"כ לאותו תאיש בעד סך הזה וסלקו בעד החוב שהי' חייב לו ואמר כשיהי' לי מעות אז אנלה לאחי הגדול ואחן לו התצי כאשר נתן הוא לי ובתוך כך הלך הבכור והשכיר המקום לאיש אחר ועתה באו ב' האחים עם ב' השוכרים לדין וכארא ניהא לִי דליקם בהימנותא ועוד טוען הבכור כי זה האיש שהשכיר לו הוא אלם וחייב לו ממן וכשישנה מדיבורו אם דיהי' ע"פ דתיה עכ"ו יבא לידי הילוק ע"יו. עכ"ל: תשובה. הנה מ"ש ר"מ דהדין הוי עם השוכר הראשון בזה יפה פסק קצת מטעמו וקצת שלא מטעמו כי מ"ש ר"מ דהדין פשוט דשותף מה שעשה עשה אמת כן פבאר בש"ך ס"י ע"ו וב"ש ס"י פ"ו אן זה דוקא בשותפין שנשתתפו בזה כיון דהמנהג כן י"ל דע"ד כן נשתתפו מתחלה אבל באחין שירשו י"ל דהם לא הסכימו שיהי' מעשה אחד קיים רק בעיני דעת שניהם ח"ב בסבא אך מ"ש מטעם מצרנות ד"נ מ"ש דאף לדעת הסוברים דאין במקומות בהכ"נ דין מצרנות חא טעמא יהיב דרי מקי"א בבהכ"נ אבל להיות נשאר על מקומו פקדים ויפה דיבר בזה. גם יש להוסיף דהסמ"ע לא אמר רק אם כבר קנה הילוק להיות המצרין יכול לדחותו אין לו כח אבל אם עדיין לא זכה בו הילוק גם הסמ"ע מודה דלמעט בפלוגתא עדיף ומכ"ש אם קנה כבר המצרין מאת האחד זכה עכ"ש בחלקו ושוב יכול לזכות בחלק הדי"מ מדין מצרנות. והנה לא ביאר לנו ד"מ באיזה חזון השכיר לו ח"ב דאם כבר כלה שכירות הראשון או קנה בכסף או בחזקה אבל אם עדיין לא כלה זמן הראשון אם נתן דראהו (אנגאבע) חדשה קנה אף לאחר זמן אבל אם לא נתן הדמים לא הוי חזקה במה שעומד עליו כיון דעדיין שייך לו מקדום ועיין בנתיבות ס"י ש"ב במעשה כוז ואני בתשובה הארכתיו דלא כוותי' מיהו בניד לכאורה אין ג"מ כי אף אם עדיין לא זכה עכ"ו הוא קודם מכה מצרנות אף יש לעיין דדין מצרנות לא שייך אלא אם אין הבעלים רוצים זה יותר מזה אבל אם הבע"ב אומר דלא ניהא לִי בהמצרין והשני נח לו והראשון קשה הימנו כל כה"ג ליכא דין מצרנות ובפרט לפ"מ"ש ר"מ שטוען שיהי' לו הפסד ממון אך עכ"ו הרי זה בחלק השני

נתן לו רשות לקנות ולכן כל שלא קנה ע"י גמילה רשות מראובן ודאי לא עשה כמנהג ומצד הדין ודאי הוי חספא בעלמא ולכן מוכרח נשא אחי ראובן לחזור ללוקח מעותיו והדין דין אמת והכל מתוקן:

ס"י י"ח. מזה שחקר הרב אב"ד מעזריטש בערכם שהפקיד חפץ אצל ישראל באתריות ונבדו ומצאו ישראל אחר אם חייב בזה השבת אבדה כיון דהישראל חייב לשלם להעכ"רם או אינו חייב כיון דהחפץ של עבדים וזרם תלאו בדין גל"מ לא כמ"ד ואסור להחזיר ז"א דהוי כעולא לדנא דאיסור השבת אבדה לעכ"רם הוי רק כבונה תליא מלתא דאם משיב לעכ"רם פשוט העכ"רם כישראל והוי אם מכיון לקידוש השם מותר להחזיר לעכ"רם וא"כ מכ"ש אם מכיון לטובת ישראל שלא יצטרך לשלם מכ"ש שמותר להחזיר ולא פבקי"א שמותר להחזיר רק מחויב להחזירו כיון דלולי חשבתו יבא הישראל לידי הפסד מחויב להצילו שלא יבא לידי הפסד כמ"ש בחר"מ ס"י ד"מ סעיף ט' באם ראה מים באים לשטוף שדהו חייב להצילו וא"כ מוכח דכל ההפסד שיבא לאדם וחברו רואה מחויב להצילו ואף דעדיין אין לו הפסד כל שיבא לידי הפסד מחויב להצילו כן ח"נ כיון שאם לא יחזור לו האבדה יבא לידי הפסד ויתחייב לשלם מחויב להחזירו ח"ב ונכון:

ס"י י"ט. מזה ששאל אם הפקר קטן הוי הפקר יפה השיב ר"מ דמשיטא כיון דאין בו דעה אינו הפקר וא"צ ראי' וליתר שאת אביא לו ראי' ממה דמפורש בשי"ס ופוסקים דמכירת ונתינת קטן אינו כלום מ"ט לא אמרינן כמו דאמרינן בשי"ס ובחור"מ ס"י קצ"ד דנבירי שקיבל דמים ועדיין לא כתבו שטר דנעשה הפקר מכה דנכרי מכי קיבל וזוי אסתלק א"כ ח"נ נימא בקטן שמכר כיון דקיבל וזוי נסתלק ונעשה הפקר ואם זכה בו אחר בדין הפקר זכה ובע"כ אין הפקר קטן כלום:

ס"י כ'. דהרב מ"ה ויזאל מ"כ' הובנר:
שאלתו וז"ל ב"י אחין שנפל להם ירושה מאבותיהם מקום בבהכ"נ וזה ב' שנים השכיר אחד מן האחים את המקום לאיש אחר בעד סך קצוב לשנה ונתן לאחיו החצי ועכשיו

השני ולכן אם השוכר החדש רצה שיהי בשותפות שיתחלקו לשבע או לחודש או יעמדו יחד הדין עמו אבל לדחות לגמרי להמצרן אין כח בידו ויהי נשאר שוב כולו להמצרן ולהמצרן הבכירה אם ירצה יוכל לשאר בחצי שלו ואם לא ירצה אלא כולו יוכל לחזור בו כיון שהוא לא שכר אלא כולו כן הדין נוסח לדעתו. ויותר אין להאריך דברי ידידו וכו' :

סי' כ"א. **שא' גזון הקרעצמא ודאי לא שייך בזה דין בכור ליסול פ"ט** ובמשכנתא בעינן דלא הוי ראוי מ"מ הוי רק הקרן ולא הפירות כי המשכנתא אינו פועל רק לעשות המלוה כמו שהי' בעין תחלה אבל הפירות שלא הוי בעולם בשום פעם ביד המלוה זה נחשב ראוי ואין לו דין פ"ט :

סי' כ"ב. **להרבה מרה מיכל הובנר :** ע"ד שאלתו גזון דורד שבין מחזיקי הפ"ט עם ראובן מחזיק השענק שזה שנה שכרו את הפ"ט מהאדון על ג"ש עם קרעטשמי אחת לצד העיר ושם יושב זה ראובן יותר מעשרים שנה ונתן שכירות למחזיקי הפ"ט ומחזיק מוינה ושאר דברים אמנם עכשיו שכר דירה סמוך לקרעטשמי וכל השנה הביא י"ש ממק"א ומכר גזון נימוסי הקיריה וכעת בעלי הפ"ט תובעים מראובן מה שגזל אותם כל השנה במכירת י"ש שאינו שלהם וגם הפסיד הכנסת הקרעטשמי ועוד טוענים אחרי שנתנו מעות בעת לקחתם את הפ"ט גם לסובת הכלל בעירם ועבור זה עשו חר' שלא להעלים י"ש רק למכור הי"ש של מחזיקי הפ"ט אי"כ צריך לעשות לו דין כעבור על תקנות הקהל וראובן משיב שהוא רצה ליקח מהם מוינה והם לא רצו וגם עכשיו רוצה לכנוס בתקנות הקהל על אופן זה אך הם רוצים לייקר שער הקרעטשמי ע"כ: **תשובה.** הדין עם מחזיקי הפ"ט ואין לו ענין כלל למה שהביא ר"מ הסוגיא וכל הפלפול דשם מיירי במבוי או בעיר שכ"א בפ"ע רשאי לעשות כרצונו ואין קשיא רק שיוירד לאומנותו של חברו ומקפח פרינסתו אבל בהאורנא דהוי העיר והכפרים של האדון דאין רשות לשום אדם למוגז משקה למוכרו לאחרים רק אם משכיר מן השר אי"כ אף אם לא הוי הקרעטשמי אין רשות לישראל השוכר איזה בית גברי למוגז שם משקה רק

ברשות אדון וישלם לו כפי אשר ישוה עמו אי"כ כיון דהישראל שכרו מהאדון הוי הבא מכחו כמוהו ואין רשאי למוגז חוץ ממחזיק הקרעטשמי ואם כבר עשה כן מחויב לשלם כפי אשר ישומו הבקאים כמה הוי אדם רוצה ליתן שיהי לו רשות למוגז י"ש חוץ הקרעטשמי ושהי' לו רשות לקנות י"ש באיזה מקום שירצה ולא יצטרך ליקח י"ש מן מחזיק הפראפינאציא וכפי אשר ישומו הבקאים כן מחויב לשלם מדי שנה בשנה שעושה כן ד"ו אין להאריך וכו' :

סי' כ"ג. **ע"ד שא' אם יכולין בני הציר לשכור הליפערוג מן הבשר** אף דהוי הפסד לקצבים ויש בזה טובה שיהי נצולין מחשש שחזי חוץ שיהי תמיד בשר כשר. הנה ודאי דמותרין בהסכמת רוב בני העיר עם כבוד רי"מ דזה הוי בכלל מ"ש בב"ב דרשאין בני העיר להסיע על קצתו ובפרט מה דהוי תקנה לענין חשש איסור ולכן יעשו כן ואל יחשו לצעקת הקצבים מכמה טעמים ואין להאריך :

השמועות לאריה

סי' כ"ד. **הקשני הגאון מרה משה ליב רייצעס מבי"ד בשם ספר שמע יעקב הספרד** להסוברים דבדרבנן לא חיישינן לה"ב מן השי"ט פ"ז דברכות גבי ר"א שחרר עבדו וכו' והרי הוי מה"ב והרי תפלה דרבנן וכו' הנה אם כי בפשיטות י"ל דהתם הכונה דע"כ לכתחלה אסור לעשות כן לעשות מה"ב והסוברים דבדרבנן ל"ח לה"ב היינו רק בדיעבד מיהו ע"ד פלפול י"ל כן דהנה קשה על כל הברכות והתפלה איך תקנו חז"ל לאומרן כיון דמדאורייתא אינו מחויב ואי"כ עובר בלא תשא ואיך יש כח ביד חז"ל לעקור דבר בקום ועשה וצ"ל דהעיקר כדעת הסוברים דכל דרך ברכה ותפלה ליכא בלא תשא מה"ב ואינו אסור ברכה לבטלה רק מדרבנן והם אמרו והם אמרו ולהסוברים דהוי מה"ב צ"ל כדעת הב"י בס"י המ"ח ותוס' יבמות דהיכא דיש טעם בדבר וגדר וסייג יכולין לעשות כן אבל אגן נאמר דהסוברים מה"ב כשר דבדרבנן יסברו דכל דרך ברכה הוי דרבנן וס"ל דמה"ט הוי כח לחז"ל לתקן כן אבל אם הוי מה"ח איסור בזה לא הוי כח לתקן

לחנן לחזיר ולפיו מוכח דכל דרך ברכה מהית
בפזה עקביר אף שאינו מחויב מדלא הי
לבטלה איכ חנינא היכא דליכא עברה אבל היכא
דהוי בעברה איכ אף זה מברך אלא מנאץ
כמשחזר גבי גול סאה איכ זה הי מהית לא
נחשב למצוה רק עברה ואיכ שוב עובר בליט
מהית ואין כח ביד חול' לעקור דבר מהית
בקום ועשה ואין החיוב בעשרה הי רק דרבנן
ואיכ מהית לא בעי עשרה ושוב לא עיי' העברה
עושה המצוה ולא שייך מהיב אן בזה יל'
כמיש בחידושי מכבר דשאני מצוה דרבנן
ועברה דאורייתא ממצוה דאורייתא ועברה
דרבנן והתוס' לא התירו רק במצוה דרבנן
אבל במצוה דאורייתא ועברה דרבנן מודים
דאסור כדמוכח בפ"ב דפסחים גבי בסבל טבול
מדרבנן ואיכ הינ' כיון דאסור לברך בשם רק
היכא דהוי מהית מצוה נהי דמהית לא בעי
עשרה מ"מ מדרבנן בעי עשרה והוי מצוה
דאורייתא ועברה דרבנן בזה פריך שפיר והא
הוי' מהיב ואש' ודירק :

ס' ב"ד. דנהך הר"ן במגלה הביא בשם הרמב"ן
לחנן ק' התוס' מגלה (דף י"ט)
שאקשו מנן מברך לאביו ותי' קטן לא נקרא מחויב
בדבר דעיקר החיוב על האב לחנכו וההוא דבן
מברך לאביו מיירי בבן גדול עיי"ש ועיין בספר
החיים ס' תרפ"ט פ"ד מ"ש בזה ונראה ראי'
מפורשת לדבריו מן הירושלמי ספ"ג דריה שם
ווי' תני אשה מברכת לבעלה עבד לרבו קטן
לאביו ניחא אשה לבעלה עבד לרבו אבל קטן
לאביו לא כן א"ר אחא בשם ר"י כל שבקטן
כדי לחנכו תפטר בעונת אחריהן וכו'. והנה
הקרבן עדה נדחק שם דמפרש דבשלמא באשה
דרבנן מוציא דאורייתא אבל קטן אף מדרבנן
אינו מחויב איך יוצא ידי דאורייתא עיי"ש והוא
תמוה דממ"א נ"א רשות יכול להוציא החיוב
גם הקטן יהי' יכול להוציא הגדול ואם רשות
אינו יכול להוציא החיוב סוף סוף איך דרבנן יכול
להוציא דאורייתא הי מן התורה אינו מחויב בדבר
כלל ואיך רשות יכול להוציא החיוב ואיך נפטר ידי
דאורייתא הרי מן התורה הוי רשות והוי כלא בירך
כלל ולכאורה הי' נראה לפרש דבריו דכוונתו מתורת
שליחות דל' להירושלמי דרשות יכול להוציא החיוב
אף היינו מטעם שליחות דשלוחו כמותו ונחשב

מרור ובעיני מיש דמסטרפין ועיני היינו שלא דרך ביטול ואיך כהיג היו מצי למיתני גם במצה כן דבכהיג שלא דרך אפי' יחד גם באורו אינו מצטרף לכן נשאר קר הרץ במקומו. ואשר אני אחזה ליישב זה דרך גררה נראה לומר כיון דקיי"ל דבמה דתלוי בטעמא אולינן בחר טעם לענין מבי"מ ולמה דלא תלוי בטעמא אולינן בחר שמא עיין יר"ד סי' צ"ח והנה קיי"ל בלע מצא יצא בלע מרור לא יצא הרי דבמצה ל"ב טעם מצה בפיו כמו במרור דבעינן טעם מרור בפיו ועיין בעי"ו (סי' ע"א) ור"ב אמר בחר שמא אולינן ההוא חלא מקרי וההוא חלא מקרי ההוא חמירי מקרי וההוא חמירי מקרי אי"כ מפורש שם דאף חמירי דחסי וחמירי דשערי נחשב מבי"מ כיון דתרווייהו חמירי מקרי אי"כ ה"ג להיטות לענין מצה גמי הוי כמהי"ב דההוא מצה אקרי וההוא מצה אקרי ולכן לענין מצה פשיטא דמסטרפין כיון דבזה ל"ב טעם מצה בפיו ואי"כ אולינן בחר שמא וההוא מצה אקרי וההוא מצה אקרי ואי"כ סוף סוף הרי אכל כוית מצה אבל לענין מרור דאע"פ טעם מרור בפיו ואי"כ הוי ס"ד כיון דבזה אולינן בחר טעמא והרי אין טעמם שוה ואי"כ הוי כמבא"מ לכן קמ"ל דאעפ"כ מסטרפין או מטעם דגם בזה אולינן בחר שמא כאביי שם או אף לרבא דס"ל דבחר טעמא אולינן נחשבו בזה כמבי"מ כיון דלכולם הוי טעם מרור אבל במצה דל"ב טעם מצה פשיטא דאולינן בחר שמא והרי כולם שם מצה נקראו ואכל כוית מצה ולכן חתנ' בחולין אף התם בברייתא דלקט מכולם כוית דמיירי במנחות ושם תמצה אחשבי' ונקראת כל מנחה שם בפ"ע זו מנחת מחבת וזו מרחשת וכו' ואי"כ לא הוי שוין בשמא לכן שפיר קמ"ל דאעפ"כ מסטרפין וז"ב:

מילואים להני"ל מ"ש כתר' דכוונתו בפ"י הר"ן כ"ל הנה הבנתי כוונתו אף כוונתי כן דלמי הטעם דגרייה אין אורו מצטרף רק אם נעשו גוש אחד ותחיכה אחת הא אם נאפה כ"א בפ"ע אף אחר אפי' אין מצטרפין ואי"כ עדיין קשה למה לא תנא דהרי אלו מצטרפין אף שלא נעשו גוש אחד כיון דבעי"כ במרור מיירי בהכי שלא דרך ביטול דאין מבושלין בכלל מרור ובעי"כ שלא דרך ביטול מיירי וכל דלא הוי דרך אפי' ביחד עם האורו

דחיות כגוש אחד ונאפה יחד גם באורו אין יוצאין ולחיות יוצאין בנעשה גוש אחד ולא נאפה זה לא משכחת לה דלא הוי כדרך אכילתן ובעי"כ בעינן תרווייהו גוש אחד ואפי' יחד וזה לא משכחת לה צירוף גם במרור ולדעתו זה ברור. ומ"ש כתר' על דברי דלא הוי רק כפרשי"ל ולא כפי' התוס' ברכות זה אמר אבל מ"ש דאינן לפי דברי הסר"ז סי' תע"ה רק לדברי המבי"א ז"א דגם להסר"ז אי"ש דמה בכך דבעינן שיהי' להמצה טעם מצה הרי באמת יש לכל מין טעם מצה בשלמא למה דבעינן שירגיש האדם טעם בפיו או שירגיש הטעם בהמאכל אם אולינן בחר טעמא והאי טעמא לחוד וההוא טעמא לחוד אבל אם לא בעינן בפיו טעם המין רק שיהי' בגוף הדבר טעם מה בכך שלא שוין בזה לא קפדינן על הטעם רק דבלא ה"י לו טעם אינו לחם אבל כל שיש לו טעם והוי לחם מה לי טעם זה או זה וז"ב ובדברינן אי"ש יותר דפירוש רש"י בברכות ופי' התוס' הוי לאחדים דמיירי מלקט ממנחות של ה' מינים וקמ"ל אף דהוי כל מין בט"ע וגם הוי לו שם אחר מצד המנחות מ"מ מסטרפין וא"ש וז"ל: **סי' כ"ו. הקלשה** אותי ח"א קושיא גדולה ביומא פ' שני שעירים במה דקאמר שם דלרבנן אשה לה' ממעט שעיר המשתלח מחוסר זמן ופריך למ"ל קרא הרי אין הגורל קובע רק בראוי לשם ומשני רבא כגון שהי' לו חולה בתוך ביתו ושהט לאמו ביוה"כ והק' הני"ל למה לא משני בלא"ה דהפריש אותו ואת בנו לשני שעירים אי"כ כל אחד ראוי לשם דהרי להשם נשחט תחלה אי"כ הוי כ"א ראוי לשם אף השם הנשאר הוי מחוסר זמן ומה פריך ולכאורה היא קושיא גדולה. ובתחלת השקפה עלה בלבי ליישב דיי"ל כיון דשני השעירים מצותן שיהיו שוין במראה ובקומה ובדמים וכו' ואי"כ אריב א"א שיהי' האב גדול כמו הבן ואינן שוין ואין לומר דהרי עכ"פ בדיעבד כשר באינן שוין אך י"ל הרי השי"ס למד שם מקרא דבאינן שוין כשרים ופריך השי"ס כן דלמ"ל קרא דבאינן שוין כשרים בלא"ה נדע כן מדכתבי' לקרבן אשה לה' למעט שעיר המשתלח ממילא מוכח דאינן שוין כשרים דאלי"כ למ"ל קרא זה הרי בלא"ה אין הגורל

הגורל קובע אלא בראוי לשם ולמלך קרא להכשיר באינן שוין כן הי' גל אך זיא דהרי בזבחים פרק כל התעורבות ובס"ק דמנחת אמרינן דמשכחת לה דבן שנה יהי' מתחזי כבן ב' וכי ואיכ משכחת לה בארבע שיהיו שוין :

אך אחר הישוב עמדתי על האמת בעזה"י דהנה מפורש במשנה דתמורה וברמב"ם פרק א' ממעשה קרבנות דקרבנות צבור אפילו חטאת הוי כולם זכרים ואיכ שני שעירי יוה"כ הוי נמי זכרים ואיכ בזכרים הרי דעת רבנן ובפרט ר' יהודא ס"ל דאין חוששין לזרע האב והנה סתם ספרא היינו ת"כ הוי ר' יהודא כמ"ש במס' שבת פרק ר"א דמילה דלא לכל אמר ר' יהודא אנדרוגנס זכר הוא וכי וסתם ספרא ר"י הרי דפריך מסתם ספרא על ר"י והנה הך קרא דלקרבן אשה לה' והבדילתא הוי נמי בת"כ בפי' אמור ואיכ פריך הש"ס מפיר זה הוי ר' יהודא ור"י ס"ל דאין חוששין לזרע האב ולא משכחת לה אר"ב בזכרים וזה נכון :

סי' כ"ח. כתב המחבר בס' תני"ג סעיף ה' וה"פ האידנא אסור לליתת וזה

הוא מדברי הגאונים שהביא הטור וב"י אך הרי"ף לא כתב לשון זה דהאידינא אסור לליתת רק כתב ושרדו ממתיבתא דהאידינא אין אנו בקיאין בלתייתה וכן הוא לשון הרמב"ם אבל הטור כתב בלשון הזה דלתייתה אע"ג דשרי ל' בגמרא כתבו הגאונים דהאידינא אסורה לתייתה וכן שדרו ממתיבתא דאין אנו בקיאין והר"מ נדחק לפרש דהך וכן שדרו ממתיבתא הוי טעמא לדברי הגאונים אך לדעתי הוי הכונה כן דהנה כבר כתבנו דיש מחלוקת בין הרי"ף ובין התוס' דלהרי"ף מ"ש רבא כי מהפכיתו כיפי הפיכו לשם מצוה היינו ג"כ שלא יבא עליו מים אך מלשון התוס' שם משמע דמפ' דהיינו שיהי' גוף עשיותו לשמה. הן אמת דשבתי וראיתי דאין זה מוכרח בדברי התוס' די"ל דהתוס' מפ' ג"כ כמו הרי"ף דהשמירה הוי רק שלא יבא עליו מים רק דהי' קשה להו אם השמירה אפי' יבא עליו מים חל מעשת קצירה אפי' שעדיין אינו זמן לתייתה ואין הדרך ליתן עליו מים מ"מ צריך שמירה שלא יבא עליו מים איכ מני"ל דמצוה לליתת דלמא

סי' כ"ט. הנה בדבר המעשה פ"ק שנת תרי"ט שבערך ששה או שבעה ימים ק"ס נמצא חתיכת פת בבאר שריו במים והתירתי לשאוב ממנו ק"ס ע"י סינון אבל על פסח אסרתי לשאוב ממנו כלל והשואב מים עשה רשעה ולא הגיד כלל לבעלי בתים שלו

שָׁלוֹ וְנָתַן לָהֶם מִיָּם בַּפֶּסֶח וּבשָׁלוֹ בּוֹ כֹּל יָמֵי
הַפֶּסֶח רַק בַּעֲשֵׂיךָ חוֹהֵ"מ נִודַע הַדָּבָר וְאִסְרֵי
כֹּל הַתְּבַשְׂלִיּוֹת וְהַכֵּלִים וּמִיָּם הַתְּרַחֲתִי לָהֶם לְשֹׁהַת
הַתְּבַשְׂלִיּוֹת עַד אַחֲרֵיהֶם וְגַם זֶה קוּלָּא גְדוּלָּה כִּי
מְדִינָא אֲסוּרִין כִּיּוֹן דִּידוּעַ דְּדָרָךְ הַפֶּת בְּמִים
לִישׁוֹל מִמֶּנּוּ פִּירוּרִין אִפִּי בּוֹמָן מוֹעֵס מִמֶּשׁ אִם
נִשְׂרָה פֶת בְּמִים בְּכָלִי תִּיכָף יִשׁוֹל מִמֶּנּוּ פִּירוּרִין
וְאִ"כ הַפִּירוּרִין נִשְׁאָרוּ בַּפֶּסֶח וְאִסְרִין בַּמִּשְׁהוּ
וְאָף דְּהוּי בְּצִוְנָה הָרִי הוּי כְּבוֹשׁ מַעֲלָעַ וְאָף עֵי
סִינּוֹן לֹא מֵהֵנִי מִתְרִי טַעֲמֵי אֶחָד מֵהַ בֶּכֶךְ
שְׁבָמִים הוּוֹ לִיכָא מִשְׁהוּ חֲמֵץ מִיָּם הָרִי נֹאסֵר
בְּבֹאֵר עֵי מִשְׁהוּ חֲמֵץ שָׁבוּ נֹאסֵר כֹּלּוֹ כִּיּוֹן
דְּחֲמֵץ בַּמִּשְׁהוּ וְעוֹד יֵשׁ לְחֹשׁ אוֹלִי נִימַסּ הַפִּירוּר
בַּפֶּסֶח וְנַעֲשֶׂה לָּהּ בִּלְחָ וְיֵצֵא גַם עֵי סִינּוֹן
וּמִיָּם בַּפֶּסֶח גּוֹפֵר אוֹסְרִים לָּהּ בִּלְחָ בַּמִּשְׁהוּ לִכְךָ
וּדְאִי אֲסוּרִין הַמִּים :

וְהִנֵּה הָרֹאנִי אֶחָד דְּבַסְפֵּר גּוֹר אֲרִי יְהוּדָא
חֲאִי"ס מִיָּם מִיָּרִי בּוֹה וְעִינֵי בּוֹ
שְׁכַתְבָּר רַק לְפִלְפּוֹל דְּנִרְאָה לֹא הוֹרָאָה חֲדָשָׁה
מֵה שְׁלָא הָרִגִּישׁוּ הָרֹאשׁוֹנִים וְסִיִּים דְּהוּא מִירָאִי
הוֹרָאָה וְלֹא הִתִּיר רַק לְמַכְרוֹ לְנַכְרִים וְלֹא לְאֶחָד
אֶךְ מִלְּבַד כִּי אֵין דְּבָרֵי גְרָאִין לִי. בְּרֹאשׁ
מִיָּם לְהִתִּיר מִכָּה דְּנִתְבַּשֵּׁל קִיָּם בְּמֵה מִיָּרִי
אִם מִיָּרִי בֹאֵם הַחִיטִין עֵדִיין בְּבֹאֵר גַּם בַּפֶּסֶח
מֵה שִׁיךְ לִזְמֵר דְּנִתְבַּשֵּׁל קִיָּם אִם הָאִיסוּר הוֹכֵר
בַּפֶּסֶח וְהִי אִפְשָׁר לְהַכִּירוֹ כִּיּוֹן דְּהוּי בְּעִין אִ"כ
לֹא נִתְבַּשֵּׁל וְאוֹסֵר בַּפֶּסֶח גּוֹפֵר וְאִי מִיָּרִי שְׁנִטְלוּ
מִן הַמִּים קִיָּם לְמִ"ל אֲרִיכוֹת שָׁלוֹ הָרִי זֶה
מְבֹאֵר בְּשִׁי' דְּבִלְחָ בִּלְחָ אִם נִתְבַּשֵּׁל קִיָּם אִינוּ
חוֹר וְנִיֵּעֹר וְעוֹד מִ"שׁ בְּשִׁיטָּה רִשִּׁי דִּסִּ"ל
דְּעִיקָר חוֹמְרָא דְּחֲמֵץ בַּמִּשְׁהוּ הוּי מִכָּה בִּלְיָא
זֶה אִינוּ דְּהָרִי דַּעַת רִשִּׁי הוֹבָא בְּחִי דְּעוֹבְרִין
בְּבִי מִשְׁשׁ וְלִמְעָלָה כְּמִ"שׁ רִשִּׁי בְּבִי גְבִי בִי
דְּבָרִים אִינוּ בְּרִשְׁתוֹ שֶׁל אָדָם וְכִי וּפְרִשִּׁי
חֲמֵץ מִיָּם שְׁעוֹת וְלִמְעָלָה לְעוֹבֵר עָלָיו בְּבִי וְאִ"כ
אִם מִשְׁשׁ עוֹבְרִין לְמֵה הוּי בְּסִמְךָ מִן הַשֵּׁשׁ עַד
הַלִּילָה וּבְעִי"כ הוּי רַק מִכָּה כְּרַת וְגַם גַּם שְׁהוּא
עֲצָמוֹ הִבֵּיא דְּבָרִי הָרֹאשׁ בַּפֶּסֶחִים פ"ב וּבְעִ"ז
פ' הַשּׁוֹכֵר נִקֵּט טַעֲמִים אַחֲרִים מִכָּה כְּרַת אוֹ
לֹא בְדִילִי מִיָּנִי וְאִיךְ נֹאמֵר דְּלֹא דוֹקָא נִקֵּט
וְאִיךְ נִקֵּט רֹאשׁ כְּנִגְדוֹ בְּאִיסוּר חֲמֵץ. וְגַם לְפִנֵּי
הַחֵץ בְּתִשְׁבּוּהָ לְהוֹכִיחַ דֹּאִין עוֹבְרִין בְּבִי בְּחִ"שׁ
אִ"כ לְמֵה אוֹסֵר בַּמִּשְׁהוּ הָרִי עַל מִשְׁהוּ זֶה

וְעוֹךְ נִרְאָה רֹאִי יוֹתֵר מוֹכְרָת מִן הַשֵּׁס דְּעִ"ז
(דף ע"ז) דְּפִרְיָךְ שֶׁם וְלִתְנִי חֲמֵץ בַּפֶּסֶח
וְמֵה קוֹשִׁיא הָרִי כֹל אֵלּוֹ דְּחִנָּה אֲסוּרִין תָּמִיד
בַּמִּשְׁהוּ הֵן אִם הוּי שֶׁל יִשְׂרָאֵל אוֹ שֶׁל נַכְרִים
הֵן אִם נִתְעַרְבַּ בִּיד יִשְׂרָאֵל אוֹ בִּיד נַכְרִי אֲבָל
חֲמֵץ כִּיּוֹן דָּאֵם הוּי שֶׁל נַכְרִי וּבְפִרְט בִּיד נַכְרִי
אִינוּ אוֹסֵר בַּמִּשְׁהוּ וְלִכְךָ לֹא תִנָּה לִי וּבְעִי"כ
דְּלֹא כְּדַעַת סָפֵר הַנִּזְלָה זֶה רֹאִי בְּרוּרָה לְפִנֵּי
וְגַם מִ"שׁ דְּהַבּוּר הוּי מִיָּא דְּהַפְקָרָא. לְפִנֵּי

אחרונים ותלית יפה הוריתי לאיסור ושרי לי מרי מה שהתירתי לשהות המאכלים על אחד פסח מכה הפסדת השואלים וביתר דברי הגור ארי' יהודא בתשובה זו לא עיינתי כלל כי לא גרם הפנאי :

כ"י ד'. לַהֲרֹב מִיָּהּ יְהוֹשֻׁעַ הַעֲשִׂירִי לֹאנְדָא אבדי' בומשאמש' בוואלחייא :

ד'ה'. ע"ד המעשה שאירע בכפר הסמוך לקהלנו שאפאו מצות מחיטים ונתברר שלא נמצאו שם נתבקעו רק אחר האפי' באו ב' עדים ואמרו שהחיטים היו רכים קצת ר"ל לא כמו יבשים כחיטים אחרים והנה או על התג לא היו נצרכים כי ה' מצות אחרים רק כעת אחר התג נפסם לשאל הגיעו אם מותרים הם אחר הפסח והוא היוזק רב. והנה לכאורה ה' גראה דאחה"פ מותרים בפשיטות דלו יהא דהוי ספק אם נתחמץ או לא כיון דלא נתבקעו אינו ודאי רק ספק וא"כ הוי כספק חמץ שעצה"פ שמתור כידוע. אך שבת וראיתי דזה אינו דבשלמא אם לא נודע הספק עד אחה"פ או כיון דמתחלה לא ידע בפסח מזה לא עבר עליו בב"י ועתה אחה"פ נודע לו ואו הוי דרבנן וספק דרבנן לקולא אבל אם ה' נולד הספק ק"פ ואו הוי ספק תורה ועבר עליו בב"י מספק איכ שוב גם אחה"פ אסור מקנסא כיון דספק תורה לחומרא מן התורה לרוב הפוסקים שייך ב"י קנס כמו אם עבר בודאי ב"י. והנה מסוגיא דפ"ב דפסחים גבי נכרי שהלוח דנקט שם דאסור בהנאה אחה"פ אף דהוי רק עברת בל יראה מספק מ"מ אסור אחה"פ איכ מוכח דמכח ספק נמי קנים ר"ש אך זה אינו ראוי ד"ל דהתם כיון דהספק עומד להתברר אחה"פ בזה חמור יותר עברת לאו דב"י דלמא יבורר אה"כ ויהי' אנלא מלתא למפרע דעבר בב"י לכך קנים ר"ש אבל בספק דאינו עומד להתברר אה"כ י"ל אף להסוברים דספק תורה הוי מן התורה מ"מ קנס לא קנים רק בודאי ולא אם הוי רק ספק ב"י מיהו נהי דמספקא ל' אם קנים ר"ש גם בספק או לא זה גופו הוי ספק דרבנן ולהלך ובפרט במקום פסידא לכך אחה"פ ודאי דמותרין רק בפסח עצמו ודאי אסורין כיון דנתחמץ דהרי מפורש בס' תסוד דאם נמצאת חיטה בתכשיל לדידן אפי' לא נתבקעו רק

דא דהמעין בפ"ד דביצה פליגי ר"ש ור"ג אם בירא דהפקרא הוא או בירא דשותפי וכתב רש"י שם דהפקרא הוא שהפקירו בני הגולה מוכח שם אם לא הפקירוהו בני הגולה ה' מודה דהוי דשותפי איכ בחז"ל ודאי לא הפקירוהו אדם והוי דשותפין של ישראל ונכרים וא"כ הוי נמי של ישראל ובפרט בעיר שאין בה שר ששייך העיר לו רק הוי ברשות בני העיר דהוי בירא דשותפי ואף אם הוי בירא דהפקרא הרי ד"א של אדם קונה לו איכ כשבא לשם השואב קנהה לו הבאר לאותה שעה והתם בביצה שפיר קאמר דאף אם ד"א קונה לו מ"מ הוי שלו לא למי שנתמלא לו. ועוד הוי בו שגיאה יותר דהרי מוכח בש"ס שם דלשניהם הוי או כרגלי הממלא או כרגלי מי שנתמלאו לו איכ נעשה המים ששאב של ישראל ודלמא הוי בו פירור אחד ונאסר הכל ואף אם יעשה סינון דלמא בקנקנו נתמחה ונעשה כמים ואם יאמר דאיסורא לא ניתא ל' דליקנא וא"כ נהי דהמים נעשו שלו או למי שמילא עבדו עכ"פ החמץ לא זכה בו ואינו אוסר במשהו איכ יאמר הרב גור ארי' יהודא דאף בחמץ של נכרי שנפל לקדרות ישראל גמי יבוטל בסמ"ך ובזה ודאי כל השומע יצחק לו. ובאמת לא מבעיא לפי מה שהוכחתי דעיקר טעמו מכה כרת רק אפי' אי נימא דטעמו מכה ב"י אין הכונה דדוקא אם יעבור עובר ב"י עתה עליו דא"כ אם ביטל החמץ ואינו עובר בב"י יתבטל בסמ"ך וזה ודאי אינו רק הכונה כיון דגוף החמץ ראוי לעבור עליו בכרת או בב"י החמירו חז"ל שלא יתבטל במשהו לו יהא אם עתה ראוי לעבור עליו או לא כיון דגוף החמץ ראוי לעבור עליו בב"י לא פלוג חז"ל ואסורוהו במשהו וז"ב ואמת לפענ"ד. מיהו אם ה' גודמן כן קודם למ"ד יום לפסח בזה ה' מותר הבאר בפסח ודאי בתוך למ"ד יום כבר נימוחו הפירורין ונעשו כמים ובטלו בסמ"ך ק"פ וזה אינו חוזר וניעור דקיי"ל בלח ולח אינו חוזר וניעור אבל אם נעשה תוך למ"ד יום לפסח ודאי אסורין המים וחילוק בין תוך למ"ד יום לקודם למ"ד יום מבואר בפוסקים בס' תמ"ב ותמ"ז וממה דוכתא כן ג"ל נכון. וכן מבואר בפר"ח הל' פסח לאיסור ובפמ"ג ושאר

משתמשין ממנו בפסח גם בלי מלח א"א להיות והנה לדעתי הוא מותר כי הנה זה ידוע דמסמך ודאי יש בהמלח נגד הקמה דגן רק דיש חשש משהו דפסח אוסר במשהו והנה לדעתי שהוא מותר מכמה טעמים אחד דנראה לי שהמלח בטבעו מהפך את הקמה להיות נעשה מלח והוי כעין נבלה הסמונה בדבש וכן המוסק שמתירו רבינו יונה ואף דהמג"א הקשה על זה בס"י רט"ו מ"מ עיין בחק יעקב שמתיר דבריו ולכך לפי שיטה זו אם הקמה נהפך למלח אין בו חשש חימוץ ואף החולקין הי' נ"ל דמודים בזה דבשלמא בנבלה הנהפך לדבש ומוסק דהדבר אסור מצד עצמו דהוא נבלה ודם י"ל אף דנהפך לדבר אחר הוי נבלה אבל קמה הרי אינו מצד עצמו דהרי יש קמה לפסח ואין בו איסור רק מכח דהוא מחמץ ואם הי' ידוע שאינו מחמץ הי' מותר וא"כ אם נהפך למלח יצא מסבב חימוץ ואינו מחמץ לו יתא דהוי שמו קמה מותר ואף אם הוי ספק אם נשתנה למלח או לא כיון דבדואי יש סמך רק דהוי חשש משהו וכיון דהוי רק ספק משהו ותי ספק דרבנן להקל ואף דבס"י תמ"ז ספ"ה ד' חושש הרמ"א שמא נשאר פירורין ביין הרי דאסור אף בספק היינו דשם דרך הפת להיות נופל פירורין אם נשרה בדבר לה לכך הוי דבר המצוי ותולין במצוי אף להקל מכ"ש להחמיר אבל בזה הצדדים שקולים יותר נוטה שנשתנה למלח ונהי דאינו דבר ברור עכ"פ ספק משהו הוי וראוי להקל ועוד נ"ל כיון שכתבנו בחבור שנות חיים לענין חלב של בהמות נכרים האוכלים חמץ בפסח וכתבנו דתו"ל לא גזרו חמץ במשהו רק באם נעשה התערובות בבית ישראל אבל אם נעשה בבית נכרי ובסל בבית נכרי בסמך אינו נאסר במשהו כאשר אה"כ ליד ישראל וכן הוגד לי שכן כתב גם הגאון מוהר"ן זל"ה בתשובותיו וכן כתבנו בחבורי על ה"פ על הנחרות שמשתמשין בהם מים בפסח בכמה עיירות ויש כפרים שהשמים שופיין לנחרות מים חמוצים מן הזירות ששורפין י"ש וכתבתי להיתר ג"כ מטעם זה דבסל ביד הנכרי בסמך וא"כ הי'ג אם הי' נעשה המלח בפסח והי' בטל בסמך אף שאה"כ הי' בא ליד ישראל בפסח הרי מותר כיון דבסל ביד הנכרים א"כ הי'ג

רק נתרכה אסורה דאין אנו בקיאים בנתבקעו נבזה יש לנו עוד היתר אחרים דכיון דידוע ולא נתבקעו א"כ נהי דבפסח היו אסורין מכח דאין אנו בקיאים בביקוע מ"מ לענין איסור דרבנן סמכין על בקיאתו וכיון דלא נתבקעו מוכח דלא נתחמצו אבל בפסח עצמו ודאי שהיו אסורין כיון דאין אנו בקיאים בביקוע ועוד יותר בשלמא בחטה בתבשיל אם לא נתבקעה אין לנו חשש רק על העבר והרי חזינן דעדיין לא נתבקעה אבל בחטין נהי דעתה הוי רכים הרי יש חשש דביני וביני טרם שיהיו נסתחים יתבקעו ויתחמצו אם חזינן דיש בהם לחות ואין להעמיד על חזקתן כיון דאיתרע חזקתן והתחילו להתרכך גם כיון דיש בהם לחות גם אחר הטחינה אפשר להתחמק ומה דנקט בש"ע וביקור הדין בחיטין שבאים בספינה אם יבשות וקשות דמוכה דהא אם נתרככו אסורין יש ראי' לדון זה ומה דנקט שבאו בספינה אורחא דמלתא נקט דמעשה שהי' כך הי' בהשאלה אם הם גם לרבותא דאף שבאו בספינה מ"מ אם הם יבשות ומותרות אבל אף שלא באו בספינה אם חזינן דהוי רכים אסורין והרי חזינן בקמה שנחלחלה ממים ודאי אסורין אף דלא חזינן סימן חימוץ אסורין מספק רק בחיטין כיון דהוי ס' אם מתחמצין מתבקעין לכך אם חזינן שלא נתבקעו מותר התבשיל לדעת כמה אבל לדיון דקיי"ל אף אם נתרככה החטה אסור התבשיל דאין אנו בקיאים בנתבקעו א"כ כיון דחזינן דהחיטין הוי רכים ותולין במצוי כדקיי"ל בכל דוכתא אפי' לקולא מכ"ש לחומרא ודאי דיש תלות במצוי שבאו עליו מים או שאר ליחות המחמץ. ודאי אסור מספק והי' ראוי להחמיר למוכרן לנכרי ק"פ מיהו אם לא מכרן מותרין לאחיהם. ויותר אין להאריך כי בדואי נשמע לו אשר היינו לשרפת אש בעוה"ר רוב העיר ואנשים שבה וגם אני בתוכם ואני מסולטל וספרים שלי אינן ברשותי דברי ידיו הסרוד וחלש כח :

ס"י ר"א. דנהי נתתי לבי בעוה"י על דבר הערעור שיצא על המלח הנעשה במדינתנו שנודע דבעת עשיית המלח נותנין בו קמה דגן כדי להקפותו מה דינו בפסח. והנה לאסור קשה מאד כי כל ישראל

מאכל וראי דהרי דעת מהר"ם לובלין הובא במגיא סי' תמ"ב שס"ל דדבר המעמיד נמי בטל ואיך יפלוג על הדין דהליכין אחר המעמיד בטבילת כלים ובע"כ דדין ביטול במאכל אינו תלוי בדין מעמיד בכלי וגם במעמיד בכלי פליגי תנאים אם הולכין אחר המעמיד ולא מצינו פלוגתא זו בדין ביטול מעמיד במאכל בע"כ דאין לו ענין זה לזה כלל וגם בזה בלי הקמח נמי הי' המלח עומד רק דלא הוי חזק כל כך והקמח רק מקשה אותו להחזיק ביותר ודאי אין לו דין מעמיד וז"ב וגם דעת מהר"ם לובלין דגם דבר המעמיד בטל כדי לסמוך עליו בכה"ג וד"ב ונכון :

סי' ל"ב. להר"ב החריף מרה חיים נתן
דעמביצער ולהגביר מרה
ליב הורוויץ פורם דק' קראקא :
דנה' מכתבם קבלתי יום הזה א' משפטים
לעתותי ערב ואם כי אני מוטרד וחלש כח
פניתי תיכף להשיבם הלילה כי עת לדרב כח
ימי הפסח ממשמשין ובאים בעוה"י ובעיר גדולה
לאלהים צריך להתחיל ולדרוש מקודם למ"ד יום
לפסח. והנה ע"ד שאלתם אם להתנהג לאפות
מצות ע"י המאשין הנתחדש באשכנז. הנה
חליטה לעשות כן מכמה וכמה טעמים
שאבאר בעוה"י ומפדינת אשכנז אין להביא
ראי. והנה נ"ל ב' טעמים דאסור הוא מדינא.
אחד דלצאת בו ידי חובת מצוה ודאי לא מהני
ע"י מאשין כיון דאנן קיי"ל דאין יוצאין אפי'
בעשאו חש"ו שאין להם דעת וישראל עומד
ע"ג נמי לא מהני וא"כ מאשין הוה לא עדיף
מעשיו ממעשה קטן דאין לו דעת עצמו ולא
מהני אפי' גדול ע"ג ולפי משמעות הפוסקים
בעינן שסבת מצוה מתחלת לישא עד האפי'
יהי הכל ע"י ישראל גדול וא"כ ידי מצת מצוה
ודאי אין יוצאין וא"כ ההמון עם שאין יודעים
הבחנה בין שאר מצות לשל מצוה יעשה גם
מצת מצוה ע"י מאשין ולא יקיים ידי מצוה
ועשה גם ברכה לבטלה בודאי ולא יעלה על
דעתו לבקש לו עוזרים למצות מצוה וראוי לגזור
הא אטו הא דהוי גזרה אטו דאורייתא דמצות
מצוה אין יוצאין בזה מדאורייתא. ועוד נ"מ
לאם שכח ולא אכל אפיקומן דקיי"ל בש"ע אם
אינו אוכל מצות מצוה שמורה מקצירה א"צ
לחזור

ה"נ נהי דזה נעשה ק"פ ובא ליד ישראל ק"פ
מ"ם הרי דעת המחבר בסי' תמ"ז דאם בטל
ק"פ בסמ"ך אינו חוזר וניעור בפסח אף ביבש
לדעת הש"ע ונהי דהרמ"א חולק וס"ל חוזר
וניעור הוי הטעם כיון דחמץ שמו עליו כעין שכתבו
הפוסקים לענין נ"ט בר נ"ט כן ה"נ בזה לזה
כיון דהוי שמו עליו הוי כאלו נעשה כן בפסח
וכיון דאם הי' נתערב בפסח הי' אוסר במשהו
ה"נ אף דנעשה ק"פ הוי כאלו נעשה בפסח
עצמו לכן ס"ל דחוזר וניעור אבל בנעשה ביד
נכרי כיון דאם הי' בפסח הי' מותר דבטל
ביד נכרי ולא הוי נאסר אם בא אח"כ ליד
ישראל א"כ אין יהי' בנעשה ק"פ חמור מאם
נעשה בפסח עצמו לכן בכה"ג אינו חוזר וניעור
לכ"ע וכיון דדעת המחבר בלא"ה דאינו חוזר
וניעור כדאי לסמוך עליו בצירוף הני טעמי.
מיהו הנעשה בפסח עצמו ביד הנכרים אין
לקנות מהם לכתחלה בפסח אבל הנעשה ק"פ
גראה מ"ס טעם הני"ל כיון דאנן נוהגין
להתיר חטים ק"פ לבטל בסמ"ך נהי דאין ראי'
דקיי"ל דעת המחבר דיי"ל דקיי"ל דקמח הוי
לח בלח דאינו חוזר וניעור וא"כ י"ל ה"ה
הקמח במלח דנתערב במי מלח בעודו לח בלח
ואינו חוזר וניעור והבן כי קציתי :

ורנה' מ"ש מכה דהוי לח בלח אין לדחות
דהרי נעשה יבש אח"כ ז"א דבתר שעת
התערובות אוליגן ואז הוי לח בלח ותדע דהרי
במצות נעשה נמי יבש אחר האפי' ולמה נוהגין
להיות בסל בסמ"ך ובע"כ בתר שעת התערובות
אוליגן לדין חוזר וניעור וה"ה בזה. ואין לומר
דהקמח הזה הוי מעמיד דאינו בטל זה טעות
דין מעמיד דאינו בטל הוי רק באם נותן בו
טעם חדש ולא באינו נותן בו טעם חדש רק
דהוי כדי להקפיד שיהי' חזק ואינו דומה
לדין מעמיד בכלי דפליגי ר' נחמ"י ורבנן אם
אוליגן בתר המעמיד דבכלי דעושהו כלי בזה
תליא באם הדבר מעמידו להיות עליו שם כלי
אבל במאכל אין הדבר תלוי במה שמחזיקו
להיות מחובר רק בהטעם אם נותן בו טעם
חדש להיות גוף הדבר מתקיים ולעשות ממנו
דבר חדש אבל במה שאינו נותן בו טעם חדש
ומחזיקו להתקיים בעצם רק כדי להיות מחובר
יחד שלא יתפרד אין לזה דין מעמיד גבי

פסחים (דף ל"ו) גבי אין עושין סקרוקין בפסח ופרין יעשנה בדפוס ויקביענה ומשני יאמרו כל הסרוקין אסורין וסרוקי בייחוס מותרין. והנה יש בו מחלוקת הפוסקים ולדינא קי"ל בטוש"ע דכל הסרוקין אסורין הן של נחתומין הן של כל אדם אי"כ היינו ממש דין הש"ס ואם שם כל העשי' הוי ע"י ישראל רק הציור

יהי' בדפוס אסור מכח דיאמרו כל הסרוקין אסורין וסרוקי בייחוס מותרין מכ"ש אם כל העשי' יהי' בדפוס דשייך לומר כן דכל המצות הנעשין שלא ע"י אדם גדול בשנים אסורין והנעשה ע"י מאשין מותרים וחס להזכיר. גם אין זה מגדר היושר והמוסר להיות נחל' לצנינים אשר עיניהם נשואות לזה להיות מן העור הזה עור להם להוצאות הפסח המרובים לבני עמנו והנה גדולה מזה אמרינן בפ"ק דמגלה דלכך אין קורין המגלה בשבת אמר ר' יוסף מפני שעניניהם של עניים נשואות למקרא מגלה ועיי"ש בתוס' דאפי' במקום דאין חשש שמא יעבירו אסור מטעם הג"ל הרי דמקרא חובה ומדברי קבלה ובטלויה בשבת מכח מה דעיניהם נשואות למקרא מגלה ומכ"ש בזה דאין בכך מצוה במאשין דאין לעשותה דעיניהם של עניים נשואות לזה להשתכר על פסח וגם כמה בעלי בתים והבינונים ובכ"ש ההדיוטים אין נותנים מצות חסין הנחוג בישראל ושרשו מדברי הראשונים ולכך הם מקיימין בזה במה דעכ"פ נותנים להם להשתכר בעזרם במצות לא כן אם גם זה יבטלו הוי כמבטלים מצות צדקה ומעות חסין לפסח. גם כל מנהג ישראל תורה מעולם הוי מצות עגולים ולא מרובעים ועתה נעשו המצות מרובעים כי עגולים א"א מכח הפירורים כאשר כתב ר"מ רם שהמה מרובעים וזה לא יעשה לשנות ממנהג ישראל ונבמכתבי כתבתי טעם נכון למה הם משולשים ות"ל נודע לי אח"כ שכוונתי כמעט האמת רק שכן נשמט) לכך נלך בעקבות אבותינו ומהם לא נזוז ימין ושמאל, חזותם יגן עלינו להשיב אותנו אל ארץ אבותינו בנכותם במהרה בימינו, כנפושם ונפש ידידם וכו':

סי' ל"ב. ערך להג"ל. ידידות מכתבם קבלתי רגע זו, ותיכף פניתי להשיבו,

וצר לי מאד אשר איזה אנשים נכלשו בחמץ במסח

לחזור ולאכול דסומך על מה שאכל בתוך הסעודה והיינו דסתם מצות שלנו כיון דשמי' מצה העזר יודע שעושה מצה והוי כאלו כוון לשם מצוה כי לדעתו כולו מצוה הם לא כן אם יהי' ע"י מאשין בדודאי אין יוצאין בו ידי מצוה יבא קלקול גם בזה באם ישכח לאכול אפיקומן הא חדא:

וערך שנית הרי אמרינן בפסחים (דף ל"ו) ושון שאין גילושין בפושין ופרין הש"ס שם מ"ש ממנחות דתנן כל המנחות גילושות בפושין ומשמרין שלא יחמיצו ומשני אם אמרו בזריזין יאמרו באינן זריזין וכו'. והנה מוכח להדיא דגם בפושין אפשר שלא יחמיצו רק כיון דבעי שמירה אסור בפושין ומשמע דהא סתם מצה לא בעי שמירה כ"כ והיינו כיון דעוסקים בהם בידים וכל זמן דעוסקין בהם לא יבא מעצמו לידי חימוץ ולחוש שיגיהנו אח"כ בלי עסק זה אין לו לחוש דלמ"ל לעשות כן אבל היכא דבעי זריזות טפי ושמירה טפי אין אנו רשאים לסמוך עלינו וא"כ הי' באם יהי' ע"י מאשין צריך שמירה יתירא חדא כי מי יודע אם עסק המאשין מבטל שלא יחמיץ אנו לא מצינו בפוסקים רק בעסק אדם בידים ומי יכול לשער הסבב ואף אם מעכב שלא יחמיץ הוי כיון דדרך המאשין לעשות מרובעין ונשארו פירורים כמ"ש ר"מ הנה לצרף אח"כ הפירורין ודאי אסור כיון דמונחין איזה זמן אחר העסק הרי אחר שנתעסקו בו מיד מחמיץ וא"כ צריך לבער הפירורין שלא יתערבו במצה א"כ צריך שמירה יתירא ולא עדיף זה מללוש בפושין דאף דאפשר בשמירה אסור למצות ומכ"ש בזה. וגם זה אנחנו יודעים ששכית שיהי' במצות חסין שלמים או שבורים כי ימים ידברו כי זה חמשים שנה שזיכני ה' שאני מורה הוראה בעיירות אין שנה שלא יהי' נמצא שאלות כאלו וא"כ חיינת העזר במשמוש היד מרגיש בו ועושה שאלה משא"כ במאשין מי ירגיש אם יהי' במצה איזה חיטה או מחציתה ולסמוך שיבדקו אח"כ חיישינן לשכחה ואנחנו אין מן תוריון נמו שמפורש בש"ס הג"ל ואין לסמוך עלינו בכל דבר צריך זריזות:

וערך בה שלישי' כי הנה זה הוי ש"ס מפורש

בפסח להיות עושין מצוה הבאה בעברה גדולה
ובלבב נשמרו מזה ולא עשו רק מי שאין
יראת אלהים בלבד. הביטו וראו דברי המתיר
איך דבריו הכל הבלים ואין כוון עוד להדפיס
כדי להכשיל הרבים אוי לנו שכן עלתה בימינו
להיות מורים כאלו וכבר ידענו דרכו שקולא
קולא וכו' והוא מכוון הכל להיתר כי יודע
בדור הזה כל המיקל לו רק הוא לבדו הגאון
ואינו מביט מה שדבריו המה מהבל יחד כן
כוונתו רק להראות גבהות וסממן לגסות רוח
עניות דתורה. הביטו וראו איך טח עיניו מראות
שהביא דברי הת"ה וסימא עין כל רואה דשם
כיידי בדבר שכבר נהגו בו ימים רבים ולשנות
במקום שכבר נהגו היתר בזה יש לחוש לדעו
הראשונים וגם בזה אם מדינא שרי רק להחמיר
אין רשאי לשנות מפני הלעו וכמבואר בגיטין
(דף ה') בעין זה אבל בדבר שלא נהגו מקדם
רק עכשיו נתחדש וגם במקומות הללו לא
נהגו בזה אטו מחויבים מקומות הללו בכונה
כדי שלא להוציא לעו על מקומות אחרים ומה
לעו הוי הרי י"ל בלי ערעור אין רצונם בזה
רק בזה והרי בשם דיש אוכלין חלב דאיתרא
ויש שאינם אוכלים וביד ס"פ יש מקומות
שאוכלין עוף במסורת ויש מקומות שאוסרין
ואין חוששין לדעו מקומות המתירין ובמס' שבת
יש מקומות שמטלטלין שרגא וכו' ויש שאין
מטלטלין ובאתרא דריה"ג ה' אוכלין בשר
עוף בחלב וא"כ נהי מחויבין כלעו לעשות כן
שלא להוציא לעו ובפרט אין מקום אחד משועבד
לחוש לדעו מקום אחר ולעשות כמותם ומה גם

מה דראינו דמדינא אסור לכך הביטו וראו
דברי פטומי שלו לכך אני מבקש מכבוד הרבנים
המופלגים הגבירים להדפיס תשובתי ותשובת
הגאונים מרה מרדכי זאב והרב הגאון מסאנץ
ולמצוה רבה יחשב ואני מוכן ליתן הוצאות כל מה
שיעלה ולמצוה רבה יחשב להוציל כל הגלגל מן
האיטור ולאפרושי מאיטורא וגם להודיעני אם
יעשו כן ותונח דעתי וידפיסו גם מכתב זה לפרסם
טעותו ועלינו יערה רוח הבורא ידידם נצח:
ס' ל"ד. בנדרן הנ"ל:

להרב הגדול התריף הגביר מרה נפתלי
הירק בערנשטיין מק' לבוב:

יקרת מכתבו הנכתב מלהבת אש היראה גם

ומעתה נפנה בעזרי על שורש דברי קדשו
כי אין בידי להתמהמה כי אני חלש
כח ומטורד זה יוצא וזה בא לכך אין בידי
להתעכב אמרתי ארוצה עד איש אלקים בקו
קולמוסי יהי מה. הנה ראיתי דברי כבודו
יוצאים מן הלב טהור כמותו אבל מה אעשה
שאר נכנסין ללב כי אין לי לב טהור כמו
לבו ואני לבי לב אבן יהא רעוא משמיא
שיטל ממני לב האבן ויתן לי לב בשר ויקים
בי מאמר המשורר לב טהור ברא לי אלקים
ורוח נכון חדש בקרבי וכעת שלבי לב האבן
אין נוח לי כל תקנתו של כבודו מכמה טעמים.
הראשון הוא כי אין נ"ל לעשות חדשות בזה"ו
בשום אופן בעולם ובדור הזה כל המוסיק גורע
ולא אפשר דרא ואף שלא ה' בידנו שום טעם
למנעו ה' ראוי למנעו כי אין לחדש חדשות
בימים הללו ותמה אני על כבודו איך הביא
ראי' מן האייוונגאון למאשין ומה ענין
שמיטה אצל הר סיני בדבר הרשות יכול אדם
לעשות כרצונו איזה מלבוש שייטב לו אבל
בדבר מצוה אין לנו רק מנהג הראשונים
ואבותינו הקדושים היעשה לו אדם טלית של
מצוה בתמונה אחרת שאינו מימות עולם ומה
גם להיות עושק דלים ורודף אביונים אשר
מימיהם ומימות אבותינו עיניהם נשואות לזה
להיות להם די ספוקם לפסח ולמה ננעול דלת
בפניהם פן יצעקו אל ה' וחי' יהי' בנו חטא.
ועוד נוסף אף אם יתאספו כל חכמי ישראל
ויעשו המאשין שלא יהי' בו חשש חימוק כלל
אך מי ערב לנו שיעשו כן בכל עיר ועיר אם
אנחנו ניתן תורת כל אחד בידו אם יעשו
המאשין באופן אחר מי ימחה בידם אם רק
יהי' קול שהותר המאשין יעשה כ"א כרצונו
וגם מה נעשה למשחז'ל בפסחים שיאמרו כל
הסרוקין אסורין וסרוקי ביתוס מותרין ועיין
במ"א

ימות וכמה פצות בערה נעשה בפרט בין הנשים בלבושיהן ודת היהודית ודת משה יהי אף זה כאחד מהם :

והנה עד כה דברתי אשר עם לבבי כי אין דעתי נוחה בתרשות כל עיקר, ועתה נבוא קצת לדת מה שתמה כבודו על הביי שתמה על המבייט שהתיר מה שאסר הוא הרי חכם שאסר וכו' ותמה כבודו שנעלם ממנו דברי תשובת מהרי"ק והביאו הרמ"א סי' רמ"ב דדוקא אותו דבר אי' להתיר אבל על דבר אחר יכול להתיר והביא שגם הרשב"א וזלין מיד כתב כן. והנה אין אבקת רוכל בידי שיהי' אותיותיו חכמי להשיב מה אך באמת מן השם דברכות דפרץ שם בשלמא הוא מתיר והם אוסרין לחומרא אלא הוא אוסר והם מתירין והתניא חכם שאסר ומהו פריך דלמא תני הים מתירין על דבר אחר כיוצא בו לא ע"ז עצמן שאסר ובע"כ דאין חילוק ולדעתי זה קושיא גדולה על המהרי"ק והרשב"א. והנה למה לא עיין כבודו ביריד בשיך שם בשם המהרש"ל דמה שהוא מכח גדר וסייג אף על ד"א אין רשאי להתיר ונדון דידן הוי מכח גדר וסייג. והנה נ"ל דאף המהרי"ק שמתיר הוי בהוראה ליחיד ומה שאירע לו דרך מקרה אבל מה דהוי להנהגת הרבים תמיד שזה אוסר לעשות כן אוסר לחברו להתיר דהוי כלאותו דבר כיון דזה אוסר לנהוג כן וזה מתיר. גם נראה דהם לא התירו רק שלא בפני חכם האוסר אבל בפני החכם אוסר להתיר אף לדבר אחר ובוה יתיישב קצת קושייתי דהתם בברכות נראה שהיו בפניו דהכרז עליהם לבו והן אמת שבבבלי מביא דבזה"ו לא שייך כלל דין חכם שאסר אך זה ביחיד שהורה אבל ברבים חכמים שהורו כן ודאי גם בזה"ו אין להתיר. ובנדון קושייתי על המהרי"ק הנה אין לימר דעדיפא משני כט"ש ר"מ כי מלבד דזה דוחק אך חוץ לזה קשה דהרי הש"ס מחדש מכת זה דין חדש דחייב דהוי כדי שלא לגרורי אבהרי' מותר להתיר האסור ומגיל' כן דלמא גם זה אוסר רק התם התירו על מצעה אחר וצ"ע בזה. והנה יותר אין ספק להאריך ועם כבודו הסליחה אשר אני מאריך לו כראוי לכבודו. דברי ידידו הסרוד חלש כמ :

סי'

במג"א סי' תס"א ואני רמזתי בקצרה והרב מר"צ קי"ל ביארו יותר כמ"ש בקונטרס המודעא שלנו ועוד אף אם יהי' אמת שיהי' באיזה צדדים המאשין יהי' עדיף מן האנשים המגלגלים המצות אך בקצת אופנים ודאי גרוע. האחד הוא הנה זה יותר מחמשים שנה אני מורה הוראה בחמלת ה' עלי ואין שנת שלא יהי' נמצאים כמה חטים שלימים ושבורים בהמצות ואינו נרגש בשעה שהצטיה שלימה רק כשמגלגלין אז כל אחת מוצאים אותה בשעת הגלגול ובמאשין מי ירגיש תחתם ואדירא המאשין בדתוקו דחוק התסה עד שלא יהי' ניכר ובתנור ואח"כ ברוטב יהי' אוסר ולכך גם ע"י הניקור לא ירגישו בזה ועוד הניקור אינו בכל מקום ויתכן להיות שבמקום החיטה לא יהי' מנקר אבל הגלגול ביד אדם הוי בכל מקום וירגישו היטב. והשנית הוא אם מגלגלין המצות אז בגמר ב' וג' מצות נותנין לנקוב אותם וליתנו להתנור והשאר עדיין מגלגלים וכשהם בתנור לוקמין עוד כן ב' וג' ואין מונח שום מצה בלי עסק לא כן המאשין מגלגל הרבה ביחד ואם יטלו ב' וג' לנקוב וליתנם לתנור יהיו אחרות מונחים בלי עסק כלל. וידוע מ"ש בש"ע ששיעור מיל הוי רק אם לא עסקו בו כלל אבל לאחר שעסקו בו אם מונח בלי עסק מיד מחמין והן אמת. שגם בדרך גלגול כמה אנשים אין משגיחין ע"ז ומנחין שיניחו המצות בלי עסק אך עכ"פ מי שיש לו יראת שמים זה שומר עצמו מזה וזה אם הוי כמה עוזרים אבל אם יהי' המאשין מה יעשה הירא שם אף אם ירצה להתמיר לא יכזב לו לבדו עוזרים ומה יעשה מי שאינו עשיר ולא יהי' בידו לשלם ארבעה וחמשה :

ועוד לדעתי ע"י דוחק המאשין נעשה חימום ומחמם הצטיה ע"י דוחק גדול לזה לדעתי לא טוב הדבר כלל וכלל ומאשכנו אין ראוי מכמה וכמה טעמים מי יודע איזה עוזרים ה' שם וגם העוזרים הוי רשעי' ישראל ואין כדאי לעשות להם תקנה לא כן בסולין דהעוזרים עניים וכשרים אין ראוי לסטוק לחיותם בזה לכן לדעתי יהי' כבאשונה השומע ישמע והחולד יחול וכבר אח"כ במשנה טעמים אין אנו אחראין לרמאין וגם הלעיסהו לרשע

ס' ליה. בנדרן הנ"ל :

דנה אחר הימים הגיע לידו תשובה מרב אחד ודעתו גב' לאסור המאשין רק שהוא כל יסודו דמה דבעינן ב' כונה לשמה לא מהני כח האדם רק בעינן מעשיו ממש. ולפענ"ד זה שגגה כי הנה מלבד דהמאשין נמי הוא כמגלגל בידו והרי העוהים נמי מגלגלים בעץ ומה לי אם מגלגל בעץ מזה אמת או מגלגל כמה מצות סוף סוף הוא מגלגל המצות בידיו ולוא יהא דהוי בכמה מגלגלים. ותוך מזה לדינא שגג דהרי זה מבואר כגט שכתבו חשיו וגדול מכיון לשמו מהני ובגברי לא סהני מטעם אחר דאדעתא דנשתי קעביד הא בלא"ה הי' מועיל והרי בחשיו ובגרי אינו בר שליחות כלל ומעשיהן אינו כלום ומהני רק מחשבת הגדול העומד ע"ג והרי מעשיהם גרועים מכל דבכחו אם הרג אדם ע"י שורק בו חץ חייב וכן אם נתק בכחו וגם כח כח פליגי סומכוס ורבנן אבל בכחו ודאי חייב לשלם ובהוגד אדם או הוץ ע"י גברי וחשיו פטור בודאי ומוכח דשליחות חשיו ובגרי גרע מכחו ולכונה לשמה שהני זולת בגברי דלדעתא דנשתי עביד וכן בהפ' ס' ת"ס ע"ש במג"א :

והנה מה שהביא ראי' ספיק דחולין דקאמר שם בשמא במקדשין משכחת לה בסכין ארוך ולא קאמר דורך חץ ושחט כמ"ש בשי"ס דרבא זק גירא וכו' הנה גם זה אינו הוכחה דהנה וריקת חץ גרע מכחו דבכחו אם הוא בכל רגע בידו לחזור בו ולא לעשותו זה נחשב מעשיו ממש רק בורק חץ כיון דאין בידו להחזירו עוד בגמר מעשה זה גרע מכחו רק מה דמהני בשחיטה היינו היכא דלא בעינן לשמו מהני דעכ"ס לא גרע מהפיל סכין מידו ושחט בה דמהני אף דלא כחך לשחיטה כיון דעכ"ס הפילה הוא מידו כמ"ש בשי"ס וירד ס' ג' כן הי' הוא בורק חץ ושחט בה אבל היכא דבעינן לשמו לא מהני כיון דבגמר הדבר השחיטה אין בידו לעכבו שלא לעשותו ובתר תרומותיו אולינן לתומרא לענין הריגת אדם או טמון אולינן בתר התחלה כיון דתחלת הוריקה ותי מידו חייב אבל בשחיטה היכא דבעינן לשמו אולינן בתר כסוף וכיון דבסוף בעיקר חמשה לא הוי בידו לחזור בו לכך לא

נחשב כוונה אבל בחשיו וישראל עציג כיון דבגמר מעשה בידו למנעו שלא יעשה הוי כחנתו במעשה ממש ומהני ומכ"ש בכחו ממש והיכא דבידו לעכב המעשה אם עושה הוי כונה מפלייתא ומהני אף במה דבעינן לשמו ח"ב. וגם בזה שגג דודאי בסכין ארוכה כיון דעכ"ס נוגע בבשר נהי דהוי ע"י ד"א מ"מ בזה הוי עבידי למיסעי ולא ידע לחלק בין נגיעה ע"י ד"א לנוגע בידו ולכן אסור לכתחלה שחט יגע בבשר (ובפרט דזה דרך כלל השוחטים לשחוט בסכין ואין לו היכר לכך יש לחוש שמא יגע בבשר אבל בורק סכין ושחט בזה כיון דאין דרך כלל שוחטים כן א"כ יש לו היכר במה דאינו שחט כדרך השוחטים לכך בודאי לא יגע ח"ב) אבל ע"י זריקה שאינו נוגע כלל ודאי לא אחי לפטעי שנגע כיון דאינו נוגע כלל בבשר ולכן קשה דבזה מתיר אפי' לכתחלה לכך כיון דהש"ס ב"א לתוך דבמקדשין לכתחלה לא מוכרח לתוך דמירוי בסכין ארוך ובזה גם הרב הרגיש בזה ד"ל כן רק שכתב דאין סברא לחלק בחשש שמא יגע בין סכין ארוך לזריקה ולפענ"ד סברא גדולה הוא לחלק כן :

ועוד ג"ל ליישב בדרך השכל אם כי לפי האמת לא נצרך לזה מ"מ לא אמנע מלכתבו דהנה זה יחי' דומה כמ"ש הג"י בפ"ב דב"ק גבי אשו משום חציו דהוי כאלו שרף כילו או אף דבאמת נשרף אח"כ כן הי' בשלמא בסכין ארוך כיון דעושה מעשה בידיו הוי כאלו שחטו במקומו שמונח שם אבל בורק חץ ושחט בזה נהי דהוי כאלו שחטו הוא מ"מ כיון דבגמר המעשה לא עשה כלום רק גלגל בתר התחלה דהוי ממנו וא"כ הוי כאלו עשאו שם במקומו שורק והרי הוי הוא בחוץ כאלו שחטו בחוץ וכמו התם באשו משום חציו לכך לא מהני במקדשין וזה עצה נכונה מאד אבל לא לומר דבלשמה לא מהני כמו זה ישחקע ולא יאמר וביתר דבריו לא עיינתי יותר :

והנה שוב ראיתי להתחיל דברי הרב והראשון נאמר אף דהמאשין נעשה ע"י אדם גראה ולא נחשב מעשה אדם דהנה ג"ל דאף האדם המגלגל העיסה בגלגל לא נחשב רק כמו ולא מעשיו ממש וראי' ממה דפליגי בפ"ג דסוכה

דוֹכָה אִי לְקִיחָה עֵי דִא שְׁמָה לְקִיחָה אוּ לֹא
וְאִיכּ לֹא מְבַעֵיָא לְמִיד לְקִיחָה אַחַת לֹא שְׁמָה
לְקִיחָה דְּמוּכָה דְּלֹא נִחְשַׁב מַעֲשֵׂה אָדָם עֵי דִא
אֶף לְמִיד דְּשִׁמָּה לְקִיחָה הֵינִי רַק דְּרִי בִּכְחוֹ
דְּעֵי כְחוֹ נָמִי הוּי לְקִיחָה אַבְל עֵכִיִּם מַעֲשֵׂה
אָדָם מִמֶּשׁ לֹא הוּי וְאִיכּ לְפִיז תִּינַח אָדָם הָאָדָם
מִגְלַגְל הָעִיסָה בִּידוּי הוּי רַק חֵד כַּח אַבְל אִם
הוּא מִגְלַגְל רַק הַמַּאשִׁין וְעֵיכּ מִסְבִּין הַגְּלָגְלִים
מִמִּילָא וְאִין הַגְּלָגְלִים בִּידוּי הוּי רַק כְּכַר כְּחוֹ
חֲרִי בַּפִּיבּ בְּבִיִּק מְבַעֵיָא שֶׁם לִרְאָ אִם כַּח
כְּחוֹ הוּי כְּכַחוֹ לְסוּמְכוֹס אוּ לֹא וּמוֹכַח דְּכַח כְּחוֹ
לֹא הוּי כְּכַחוֹ וּמָה דְּמִבְעֵיָא לִי רַק לְסוּמְכוֹס
וְלֹא לְרִבְנָן הֵינִי דְּלִרְבְּנָן דְּכַל צָרוּרוֹת הוּי רַק
חֲצִי נֹזֵק בִּזְהָ מַה בִּכָּן דְּהוּי כְּכַח כְּחוֹ הָרִי קֶרֶן
דְּהוּי שְׁלֹא מִדְעָה הַבְּעִלִּים וְחִיב חִינָה הִיא כַּח
כְּחוֹ יִל דְּהוּי גֵּרָם הֵיזֵק אִפִּי מִבְּהִמְתּוֹ חִיב
חִינָה אַבְל לְסוּמְכוֹס דִּסִּיל דְּגִישׁ מִשְׁלֵם בִּזְהָ יִל
דְּכַח כְּחוֹ גֵּרָע וְאִיכּ נִרְאָה דְּהִיא לְהִיּוֹת נִחְשַׁב
מַעֲשֵׂה אָדָם כַּח כְּחוֹ לֹא נִחְשַׁב מַעֲשֵׂי וְהוּי רַק
כְּנַעֲשָׁה מִמִּילָא. וּמָה שֶׁהַקְּשִׁינוּ וְנִגְדַּל
עֵצִיב נִרְאָה נָמִי דִאִישׁ דְּבַחֲשִׁי נְהִי דִאִין בְּנִי
שְׁלִיחוֹת מִיָּם אִמְרִינָן בַּפִּי דְּחִלִּין דְּקֶטֶן יֵשׁ לוֹ
מַעֲשֵׂה וְאִין לוֹ מַחֲשַׁבָּה וְנִרְאָה דְּהִיא חֲרִישׁ נָמִי
הוּי כֵּן וּמָה דִּלֹא קִאֲמַר הָתָם כֵּן בַּחֲרִישׁ הֵינִי
דְּהָתָם מְבַעֵיָא לִי אִם מַהֲנִי מַחֲשַׁבְתּוֹ נִכְרַת מִתּוֹךְ
מַעֲשֵׂי וְהוּי דִּלֹא הוּי רַק כְּקֶטֶן וְלֹא כַּחֲרִישׁ
וְשׁוּטָה אַבְל מַעֲשֵׂה לְבָדוֹ יִל דְּהוּי נָמִי כַּחֲרִישׁ
וְשׁוּטָה וְלִכְּן נְהִי דְּמַחֲשַׁבָּה אִין לוֹ מַהֲנִי מַחֲשַׁבָּה
הַגְּדוֹל לְשִׁמּוֹ לְהַצְטָרֵף עִם מַעֲשֵׂה הַחֲשִׁי וְנִחְשַׁב
מַעֲשֵׂה אָדָם לְשִׁמּוֹ אַבְל בְּדַבְרֵי שְׁאִין בּוֹ רוּחַ
חַיִּים וְאִינוּ אָדָם כֻּלָּל בִּזְהָ מַעֲשֵׂי נָמִי לֹא
הוּי מַעֲשֵׂה לֹא מַהֲנִי כּוֹוֹנָה הַעוֹמֵד עֵיג לְשִׁמּוֹ
דְּהוּי רַק כְּמַחֲשַׁבָּה בְּלִי מַעֲשֵׂה כֻלָּל וְבוֹדֵאִי לֹא
מַהֲנִי. וּבִפְרָט לְפִיִּישׁ בַּחֲבוּרָנָא בְּעוֹהֵי כְּמָה
פְּעִמִּים דְּמוּכָה בְּרִמָּא אַהֲעִיזוּ סִי לִיז דִּאֶף
בְּקִסְנָה דִּאִין לֹה שְׁלִיחוֹת מִיָּם אִם הָאֵב עוֹמֵד
אַצְלָה מַהֲנִי מִסְּעָם יִד אִיכּ יִל הִיא נָמִי בַּחֲשִׁי
אֶף דִּאִין לָהֶם שְׁלִיחוֹת מִיָּם אִם עוֹמֵד אַצְלָם
מַהֲנִי מִסְּעָם יִד וְלִכְּךָ מַהֲנִי בְּעוֹמֵד עֵיג וּמוֹכּוֹן
לְשִׁמּוֹ וְהוּי כְּאִלוֹ עֵשָׂה הוּא וּבִנְיָמִין נָמִי מַהֲנִי
מִסְּעָם יִד לִלִי הַסֵּעָם דְּאִדְעִיתִי דְּבַחֲשִׁי קַעֲבִיד
אַבְל בְּדַבְרֵי שְׁאִין בּוֹ רוּחַ חַיִּים כֻּלָּל דִּלֹא שְׁיִיךְ
בּוֹ יִד לֹא מַהֲנִי עֵצִיב מִיָּהוּ בְּרִמָּא אִין רִאִי

סִי לִי. בְּנִדְרֵן הֵינִי :
לְהִרְבֵּב מִרְיָה פְּנַחֵם זֶאב מִרְיָן דִּק' קוֹיִל ?
יִדְרִינָת מִכְתּוּב קִבְלִיתִי שְׁבוּעַ הַעֲבָר וְהִנְנִי נוֹתֵן
לוֹ תִּיחַ חֵן לוֹ אֲשֶׁר הוֹדִיעֵנִי מִדְּבַרִי
הַנִּרְנָן (הוּא הִרְבַּ מִרְיָה חַיִּים יוֹסֵף קִרָא אֲבִדִּיק
פִּאֲרִדָּאן אֲשֶׁר חוֹר אַחִיכּ וְהַשְׁתַּחֲטַח לְרַגְלֵי רִבִּינוּ
יִל לְהִסִּיר הַגּוֹיִפָה מַעֲלִין, הַמַּעֲתִיק) וְכֹל הַיּוֹם
לֹא פִּטִּיק חוֹכָא מִפּוֹמָא כּוֹלְהוּ יוֹמָא עַל חִלּוּמֵתוֹ
וְעַל דְּבַרִּיו כִּי הֵמָּה מִהֲבֵל יִחַד וְהֵמָּה הֵיזֵק לְמַשִּׁיב
נִפְשִׁי כִּי נִזְכַּרְתִּי פִירוּשֵׁי מִכְבַּר עֵיז הַצְחוֹת מִיָּשׁ
הַמְשׁוּרֵר בּוֹזֵאת יִדְעִיתִי כִּי חֲפִצָה בִּי כִּי לֹא יִרְעֵה
אוֹיְבִי עָלַי וְלֹאֲחֹרָה יִפְלֹא הֵלֵא שׁוֹנָאִי דוֹד הֵיזֵק
רִבִּים וְאִין אִמֵּר כֵּן אֶךְ נִרְאָה בְּשִׁים לֵב מִיָּשׁ
כִּי לֹא יִרְעֵה אוֹיְבִי עָלַי וְלֹא אִמֵּר יִדְבְּרוּ אוֹיְבִי
עָלַי אֶךְ הַכּוֹנֵה כִּי הֵנָּה לְהִכִּיר מַעֲלַת הָאָדָם
אִינוּ מִן אוֹהֲבֵיו רַק מִן שׁוֹנָאִי כִּי הָאוֹהֲבִים
יִתְכַּן שְׁתֵּהִי אַהֲבָה מִקְלָלָה הַשּׁוֹרָה אֶךְ מִשׁוֹנָאִי
יְהִי מִכִּיר הָאֲמַת אֲתָם אִם לֹא כִּי אִם יִבּוֹאוּ
לְשֹׁאֵל עַל אִיזָה אָדָם שְׁהוּא בִּאֲמַת רַע מַעֲלָלִים
אוּ יִשִּׁיב הַמַּשִּׁיב בְּקוֹל גְּדוֹל עֵיז תִּשְׁאַל הִיא
הוּא כֵּן וְכֵן אַבְל אִם יִשְׁאַל עַל הָאָדָם שְׁהוּא
בִּאֲמַת תַּמִּים בְּמַעֲשֵׂי אוּ אֶף שְׁהוֹנָא יִדְבַר רַע
לְצַעֲקוֹ לֹא יוֹכֵל רַק יִשִּׁיב בְּשִׁפָּה רַפָּה וְיִקְטִין
מַעֲשֵׂי וְלִזְהָ מִן קִלֵּי הַשּׁוֹנָא וּמִדְּבוּרוֹ אֲפִשֵׁר
לְהִכִּיר אִם אֲמַת אוּ שְׁקֵר, וְהִנְנִי יִדְוֵעַ דְּבוּר
יִתְכַּן אֶף בִּלְחָשׁ אַבְל יִרְעֵה הִיא הִרְמַת קוֹל
כְּמִישׁ יִרְעֵה אֶף יִצְרִיחַ וְלִכְּךָ דוֹד הִיא לוֹ שׁוֹנָאִים
אֶךְ מִיָּם בְּקוֹל לֹא הֵיזֵק יִכְלִים לְצַעֲקוֹ רַק בְּשִׁפָּה
רַפָּה וּיָשׁ בּוֹזֵאת יִדְעִיתִי כִּי חֲפִצָה בִּי כִּי לֹא
יִרְעֵה אוֹיְבִי עָלַי רַק בְּקוֹל נְמוֹךְ, וְיִכֵּחַ הַכִּדִּישׁ
בִּפִּי חִי שְׁרָה בְּסוֹסֵק לְעַת צֹאת הַשּׁוֹאֲבוֹת אִיר
הוֹנָא בְּשַׁעָה שְׁאֲדָם הוֹלֵךְ לִישָׁא אִשָּׁה וְשִׁמְעַ קֵל
כְּלִבְתָּן

כִּי־בֵּת מִנְבָּחִים הוּא מִצִּית מֵה אֵינֶן אֲמִרִין לַעַת
עָרַב לַעַת צֹאת הַשּׁוֹאֲבוֹת עֲכָל וְהַכּוֹנֵה כִּי־וֹן
דֹּאֲלִיעוֹר הִי לֹ קִפִּיצַת הַדֶּרֶךְ כִּמְשׁ בַּמִּדְרָשׁ
לִמֵּה נִתְאַחַר לָבָא עַד עַת עָרַב עַת צֹאת
הַשּׁוֹאֲבוֹת, אֵךְ הַכּוֹנֵה דְרֻזָּה הִקְבִּיָּה שֶׁאֲלִיעוֹר
יִשְׁמַע מִהוֹת רִבְקָה מִהוּ וְהָ לֹא יִבִּין רַק כֹּאֲלוֹ
שֶׁדִּרְכָּם לְדַבֵּר לְשׁוֹן נִרְנָן וְלִיתֵן דּוֹפִי בְּכָל אָדָם
כִּזֶּה וּמִקֻּלָּם יִבִּין לֹאֲשׁוֹרוֹ וְלִכְךָ הִנֵּה עַת צֹאת
הַשּׁוֹאֲבוֹת, לְשֹׁאֲבוֹת מִים הִנֵּה זֶה דִּרְכָּם כִּסֵּל לִמֵּו
לְדַבֵּר בִּגְנוּת כֹּל אָדָם וְכַעֲנִין שֶׁאֲחֻזִּל מִשְׁעָה
שִׁישָׁאוֹ וְיִתְנוּ בֵּה נִשִּׁים מְזוֹרוֹת בְּלִבְנָה כֵּן נִמִּי
דֶּרֶךְ הַשְּׁמָחוֹת וְיִשׁ הַמִּדְרָשׁ אִם הוֹלֵךְ לִישָׁא
אִשָּׁה וְשִׁמְעַ קוֹל כְּלָבִים הַמִּנְבָּחִים הֵינּוּ הַשּׁוֹכְעִ
הָאֲנָשִׁים הַדּוֹמִים לְכָלֵּבִים וּמִנְבָּחִין הוּא מִצִּית
מֵה אֵינֶן אֲמִרִין אִם בְּקוֹל גְּדוֹל אוּ בְּקוֹל נִמְוֹךְ
וְלִכְךָ בֹּא לַעַת עָרַב לַעַת צֹאת הַשּׁוֹאֲבוֹת :

וְהִנֵּה כֵּן אֲנִי אוֹמֵר מֵרָא דַּעֲלָמָא בּוֹזֵאת יִדְעָתִי
כִּי חֲפִצָּה בִּי כִּי לֹא יִרְעֵ אֹיִבִי עָלַי
וְהִנֵּה הִי בִידִי בַחֲמַלַת הָאֵל לְהַשִּׁיב הַרְבֵּה עַל
דְּבָרֵיהֶם אֵךְ אֲמַרְתִּי אִקִּיִּים מֵאֲמֵר הַכְּתוּב אֵל
תַּעַן כִּסִּיל כֹּאֲלֹתוֹ וְזִכּוֹר אוֹזְכּוֹר מִשׁ לֵךְ
זִישְׁמִיר עַל תִּחַ אֶחָד הַדּוֹמָה בְּעִינֵינוּ לַתִּחַ
אֲמַרְתִּי דֶּרֶךְ הַלְצִי לְפָרֵשׁ מִשְׁאֲחֻזִּל כְּתִיב אֵל
תַּעַן כִּסִּיל כֹּאֲלֹתוֹ וְכְתִיב עֲנָה כִּסִּיל כֹּאֲלֹתִי כֹאֵן
בְּדַת כֹּאֵן בְּמִילִי דַּעֲלָמָא וְהִנֵּה הָעוֹלָם מְפּוֹרָשִׁים
דֹּאֵל תַּעַן הוּא בְּמִילִי דַּעֲלָמָא וְלִבְבִי לֹא כֵּן יִדְמָה
דִּהַכְּתוּב לֹא יִשְׁמִיעֵנו הַנְּהַנֵּת מִילִי דַּעֲלָמָא מֵה
שְׁאִינוּ נִגּוּעַ לְדַבְרֵי תוֹרָה וְמוֹסֵר לִכְךָ נִרְאָה
הַכּוֹנֵה לְהִיפּוֹךְ דְּשִׁנְיָהּ מִיִּירִי בְּדַת אֵךְ חִילּוֹק
הַשִּׁים קִאֵי עַל הַכִּסִּיל אִם הַכִּסִּיל הוּא רַק
בְּמִילִי דַּעֲלָמָא אֲבָל בְּדַת אֵינוֹ כִּסִּיל אוּ עֲנָה
כִּסִּיל כֹּאֲלֹתוֹ כִּי־וֹן דֹּאֲנוֹ כִּסִּיל בְּדַת יוֹדָה עַל
הָאֲמַת אֲבָל אִם הוּא כִּסִּיל גַּם בְּדַת אוּ אֵל תַּעַן
כִּסִּיל כֹּאֲלֹתוֹ כִּי לִמֵּה תִשְׁחִית דְּבָרִיךְ הַנְּעִימִים
וְנִבְחוּתִים אַחֵר שְׁהוּא לֹא יוֹדָה לֵךְ וְלֹא יִשְׁמַע
דְּבָרִיךְ כֵּן כְּתָבִית אוּ וְכֵן אֲנִי מְקִיִּים עֲכָשִׁיו כִּי
מֵה בִצַּע אִם אֲשִׁיב עוֹד הִרִי הֵם כִּסִּילִים בְּדַת
לִזֶּה אֲשִׁים מַחֲסוֹם לְפִי וְקִנְצִי לְמִילִין כִּי לֹא
אֵל הָאֲנָשִׁים הֵם אֲנִי מְדַבֵּר רַק לְפָנֵי יִרְאִי הִי
הֵם יִבְיִנוּ הָאֲמַת וְהֵם יִתְנוּ הוֹדָא לֹא יִתְּ עַל
כֵּן וְיִקִּיִּים גַּם מֵאֲמֵר הַכְּתוּב כִּי יִשְׂרָאֵל דְּרָכִי
הִי צִדִּיקִים יִלְכוּ בָּם וּפּוֹשְׁעִים יִכְשְׁלוּ בָּם וְכִלְ
מֵה שֶׁהַכִּסִּילִים יוֹסִיפוּ לְדַבֵּר סֵרָה עוֹד יוֹסִיפוּ לִי

וְהִנֵּה עוֹד רִאֲתִי לַחֲזוֹק לְבָנוֹ עוֹד בְּמֵאֲמֵר
אֲדוֹנִנוּ דִּהְעִיָּה לְמִיכָל בַּת שְׁאֵל וְעַם
הָאֲמָהוֹת אֲשֶׁר אֲמַרְתָּ עַסֵּם אֲכַבְדָּה וְהִנֵּה לְפִי
פְּשׁוּטוֹ אֵין לֹא הִבְנָה אֵיךְ יִתְכַּן שִׁיחַ בְּאֲמָהוֹת
שֶׁכֶּל וִירָאָה יוֹתֵר מִמִּיכָל שְׁמִיכָל לֹא הִבִּינָה דוּזָה
הוּא דְּבַר נִכּוֹן הָאֲמָהוֹת יִבְיִנוּ כֵּן אֵךְ הַכּוֹנֵה
לְהִיפּוֹךְ דִּהְנֵה יִדּוּעַ דְּכָל דְּבַר נִיכָר מִן הַפְּכוֹ
כִּיתְרוֹן הָאוֹר מִן הַחֹשֶׁךְ כֵּן הִיג אִם יִבְחוּן אָדָם
אִיזֶה דֶּרֶךְ אִם טוֹב אִם רַע יִבְחוּן מִן הַרְשָׁעִים
אִם דֶּרֶךְ זֶה טוֹב בְּעִינֵי הַרְשָׁעִים וְדֹאֵי הוּא
דֶּרֶךְ רַע בְּעִינֵי הַשֵּׁם וְאִם הוּא הַדֶּרֶךְ וְדֹאֵי
הַרְשָׁעִים וְדֹאֵי הוּא טוֹב כִּי כֵּן דֶּרֶךְ רַשָּׁעִים
לְהִיּוֹת אוֹמְרִים לְרַע טוֹב וְלִטּוֹב רַע וְלִכְךָ הִיג
הִנֵּה מִיכָל אֲמָרָה שְׁדוּד הַמַּעֲרָה נִתְּכֹזָה בְּעִינֵי
הָאֲמָהוֹת בְּרִיקוּדוֹ לְפָנֵי הָאֲרוֹן וְהִנֵּה זֶה וְדֹאֵי
אֲמַת אֲמָרָה מִיכָל כִּמְשׁ הַפּוֹסְקִים דְּעַבְדִּים יִשׁ
לָהֶם כֹּל הַמְדוּת רַעוּת וְכֵן גַּם הַשְּׁשִׁחוֹת וְאִת
אֲמָרָה מִיכָל אֵךְ דוּד אֲמַר כִּי אֲמַת כְּדַבְרִיךְ אֵךְ
אֲדַרְבָּא כִי מֵמָה שִׁיחַ בּוֹיּוֹן לָהֶם יוֹמֶשֶׁן יִבְדּוּ
כִי מוֹזֶה מוֹכֵחַ דִּהּוּא טוֹב וְכִבּוֹד שְׁמָא דָּאֵם

שאינם טובים שני רבעים ואם כה יעשו מותר לפסח עכ"ל שאלתו:

תשובה, הגה כבר ראה ר"מ פלוגתת הראשונים והאחרונים בזה והנה ודאי לא סב הורה נגד הרשב"א והמג"א והח"י ואף דהט"ו חולק ומתיר הגה יראה ר"מ דהט"ו בס"י תמ"ז סק"ה ובהל' סוכה ס"י תרכ"ז דייק בלשונו דדוקא בלח בלח מתיר להוסיף עליו אבל לא ביבש ביבש והטעם נראה דדוקא בלח בלח דאינו ניכר האיסור בזה הו"ל כמוסיף על התערובות זה מתיר אבל ביבש דניכר האיסור אי"ל לא נחשב כמוסיף רק כמבטל גוף האיסור לא בתערובות ולכן אף דבסוף ס"י תמ"ז מתיר אף ביבש נראה דמיירי דוקא נמי כעין לח בלח דהו"ל בענין שאינו ניכר החמץ אבל בניכר החמץ מודה ובחסין שצמחו ניכרין הם וכמ"ש הרשב"א בתשובה וא"כ לא הו"ל להוסיף עליו. והן אמת דדברי הס"ו בראייתו מסוכה צ"ע דהרי בסוכה שם מותר לבטל גוף הסכך אף דאינו בתערובות וא"כ לפי דבריו י"ה מותר גם חמץ לבטלו אף שאינו בתערובות ולמה בחמץ אינו מתיר רק בתערובות ואם יש חילוק בין סוכה לחמץ גם לדיד' אי"ל שוב אין ראייתו ראי' כלל ואפשר ליישב דבריו דבסוכה הו"ל עיקר האיסור משום הצל והצל כבר הוא מעורב אינו ניכר ונחשב כאלו ה"ל בתערובות ובהכי יתיישב לשון הש"ם והפוסקים דמשמע דוקא אם כבר עשה הסוכה תחת האילן מותר אבל לעשות לכתחלה תחת האילן אין נכון מדלא קמ"ל יותר דמותר לעשות לכתחלה תחת האילן ובע"כ דאינו מותר רק בדיעבד והרי ה"ט"ז כתב דלשון צריך שישפיל משמע אף לכתחלה יכול לעשות כן אך לפמ"ש דוראי אם כבר עשה הסוכה תחת האילן אי"ל הו"ל הצל כבר מעורב לכך מותר להשפיל הענפים למטה דהוי כאלו כבר ה"ל בתערובות אבל לעשות לכתחלה הסוכה כן הרי עדיין אינו בתערובות לכך אסור לעשות כן לכתחלה וכו' וה"ל ראי' לדברי הס"ו דמותר מכא דהו"ל זמן היתר דאלו להנמינם טעם מכה דמצות ללה"נ מותר לכתחלה לעשות סוכה תחת האילן ולמה לא קמ"ל כן בע"כ כדעת הס"ו. והנה במ"ש אב"י ל"י תמיהת ר"מ על הרשב"א למה אסור להוסיף עליהם

לא הו"ל בזה כבוד שמים לא הו"ל בזה רעה בעיני האמהות ואם הו"ל רע בעיניהם ודאי טוב הוא ולכן ועם אמהות אשר אמרת עמם אכבדה במה דהו"ל רע בעיניהם ודאי הוא טוב. והנה כן אנהנו במעשינו בעוה"י ממה דחוינן דהמאשין טוב בעיני הרשעים ורע בעיניהם על ביטולו והרי דרכם לומר לטוב רע ולרע טוב מזה נגלה בעל"ל מזוקק שבעתים כשמש בצהרים דהמאשין רע בעיני ה' ולמי שיש בו יראת שמים וביטולו הוא הטוב והישר בעיני אלהים ואדם השלם:

ס"י ל"י, לדרב"ה מר"ה ישראל נאטטליטש אב"ד באלהוב כעת בלבוב: **הנה** ע"ד שאלתו וי"ל קודם חג הפסח אשר אירע השאלה הו"ל בעירנו אולם לאשר ה"ל אז הזמן קצר ולא ה"ל מספיק ברצוא ושוב כי ע"כ לא יכולתי להציע הדברים לפני מרן נ"י ואחר תחג העבר יד ה' נגעה בי ונהייתי ונחלתי בכאב עיני ר"ל אמנם כעת כי באתי עד היום לדרוש ברוסאים ואחר אשר הדבר נוגע לדורות ומי הוא זה אשר יקבע כזאת בלעדו אחרי אשר כל בית ישראל אחר הדרג ינתו ותורה יבקשו משיחו ופאדו יראתי סן יבולע הדבר למלך ומצאנו ח"ו עון ע"כ הנני באלה הדברים לערוך לפני הדר"ג ונפשי בשאלתי להשיבני דבר ואם לא ישרו דברי בעיני משי נפשי הדרגא:

וזה דבר השאלה הן האנשים דפה שכרו קמחא דפסחא מאת קהל עדת ישראל דפה ונתנו להקהל סך שלש מאות ריינש כסף מקודם ואח"כ קנו חסין ב' מאות קארץ לטחינה למען ימכרו לבעה"ב ואחר מהמוכרים העמיד להם מאה קארץ חסין טובים אשר ה"ל בהם י"ג או י"ד פעמים ששים נגד שמונה חטים שצמחו והשינו לא העמיד להם רק שלשים קארץ טובים כהראשונים והמותר לא העמיד להם באומרו כי בלתי האפשרות להעמיד לקלוקל הדרכים ונמצא מה תח"י סוחר אחד חטים אשר לא ה"ל ששים נגד המצומחין שבהם רק שבע פעמים ששים נגד שמונה המצומחים ושאלו את פי אם לערב את החסין הראשונים המאה ושלשים ק' והוריתי להם שמותר לערב על דרך הלו שיקחו מחטים הטובים שלשה רבעים ומאלו

ניכר דאינו מוסיף רק כדי לבטלן ומכוין לבטל אבל באם אינן שוין דבזה דרך מוכיר קמח בלא"ה לערב אף בחול דאינו ניכר שמכוין לבטל י"ל דמודה הרשב"א דהוי קעין מחמם הדבש שרגלי הדבורים שם ואף דשם גם בלבו אין מכוין וכאן בלבו מכוין אך י"ל הרי כאן שעת היתר הוא רק כיון דשמו עליו הוי כאלו מבטל האיסור אי"כ ממנ" לפי מראית העין אף דהוי שמו עליו הרי י"ל דאינו מערבו כדי לבטלו רק לתקן הקמח ובבלבו אף דמכוין לבטלו הרי הוי באמת היתר וגם זה אינו רק בעת הדחק ולא בלא"ה והיכא דשוין המה אין להתיר אף בעת הדחק זולת אם הוי דחק ביותר שא"א בשום ענין אז כל שעת הדחק כדיעבד דמי ועיין פמ"ג הל' סוכה ס' חרכ"ו כתב ג"כ דאין היתר רק לח בלח ולא יבש ביבש ולכאורה תמי' עליו דהרי ס"ס תמי' מתיר הטריז אף ביבש בע"כ כוונתו כמ"ש הט"ז דהט"ז מיירי ביבש ביבש דאינו ניכר בין היתר לאיסור דומיא דלח אבל ביבש ביבש הניכר הוי כמערב גוף האיסור בידים. דברי ידידו:

ס' ל"ה. כתב הרמ"א בס' תע"ב סעיף ט"ו בהג"ה ואין ליקח כוס שפיו צר וכו' דלא יוכל לשתות כולו כאחד כו' צ"ע שהרי בסעיף ט' כתב וצריך לשתות השיעור שלא בהפסק גדול בנתיים ועיין במג"א שם משמע דבשהי' מועטת אין לחוש ולכאורה ה"י נראה דס"ל דזה דומה למה דאמרין כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ולכך הא דאמרין שאם לא שהה רק כדי שתיית רביעית או בכא"פ מצטרף אז אינו מצטרף כלל אף בשהי' מועטת והיכי דשהה יותר מכא"פ אף בראוי לבילה אין מצטרף אך לפ"ז תקשה למה באכילה אם יש כזית איסור בתוך ששה ביצים היתר אז לוקה מכת דבכא"פ מצטרף והלא אין יכול לאכלו כאחת דאין בית הבלעיה מחזיק יותר מכביצה וא"כ למה יצטרף ומ"ש אכילה משתי' ודוחק לומר דמ"ש הרמ"א שא"י לשתות כא' היינו שהוא צר כ"כ שאף בשיעור שתיית רביעית או כא"פ א"י לשתות רובו ומ"ש הרמ"א כאחד היינו דשיעור צירוף נקרא כאחד אך זה דוחק והיותר נראה דס"ל דמצוה ואיסור חלוקין

עליהם הרי הפרי"ח ביריד ס' צ"ט הביא בשם הרשב"א שמתיר באיסור דרבנן שנתערב להוסיף עליו לבטלו וא"כ כאן דהוי רק איסור דרבנן דמן התורה בטל ברוב מב"מ למה אוסר להוסיף עליהם. והנה ר"מ לא חש לקמחי' בקושיא זו חדא דכאן שאני כיון דניכרים הם כמ"ש הרשב"א אי"כ נחשב כאלו מבטל בעינא כאלו לא ה"י בתערובות שהרי מה"ט אוסר להשהותן. ושוב ראיתי בפמ"ג ס' תמ"ז בא"א ס"ק מ"ה כתב כן עיי"ש גם לפני הפמ"ג ה"י לו להרגיש כן בעצמו דהרי מה"ט אוסר הרשב"א להשהותן ואם הוי בטלים ברוב מה"ט ה"י מותר להשהותן והרי מפורש אומר הרשב"א דניכרים הם גם זולת זה איך לא להרגיש ר"מ בין דבר דגוף האיסור דדבריהם ובין אם גוף האיסור דאורייתא ומצד אחר בא לו שהוא דרבנן הרי כיוצא בזה יש חילוק מפורש לענין סד"ר להקל דאם מצד אחר בא לו שהוא דרבנן לא נחשב סד"ר אי"כ ה"נ הרשב"א אינו מתיר רק היכא דהוי גוף האיסור דדבריהם לא אם גוף האיסור הוי של תורה רק מצד התערובות הוי דרבנן סוף סוף הוא בא להוסיף לבטל איסור תורה ובפרט כיון דרבנן גזרו דמב"מ אינו בטל הוי כאלו הוא בעינא. וחוק לזה אין התחלה לקשייתו לפי מה שהוכחתי בתבואי שירי טהרה בההקדמה דחמץ ומצה הוי אינו מינו לדידן דאוליגן בתר טעמא אי"כ ודאי הוי איסור תורה ואינו בטל ברוב מה"ט:

ד"ה. סוף דבר לא טב הורה כי לדין הרשב"א היכא דניכרין הנצמחין לא מצינו מתיר וגם מהט"ז מוכח להיפוך דגם הוא אוסר בניכר האיסור. וחוק מזה לא טוב הורה נגד העיר דבשלאב הבע"ב הטוחן לעצמו אם רוצה לסמוך על שעת הדחק הרשות בידו אבל בני העיר שעשו מסחר ליתן להם קמחא דפסחא אפירא דשפירא יתבו וזוי ואין דעתן על קמח שאינו מותר רק בשעת הדחק ואדעתא דהכי לא קנו מהם ואולי לא ניתא להו בזה. והנה אין צד היתר בזה רק אם אין החטין יפין בשוה רק אם האחד אדום ואחד לבן או אחד חטין טובים ואחד רעים דבזה דרך הטוחנים בלא"ה לערבן כדי לערב הטוב ברע לייפות הקמח בזה י"ל דהרשב"א לא אסר רק בשוין ממש דבזה

לא בראשון ולא בשני ואיש ודבר זה הא
כלל גדול בכמה דברים. אך באמת ק' המהר"ל
לא היה על כורך מצה ומרור רק על שני וית
מצה והפס"ג ביאר כוונתו ולפ"ו יפה הקשה
והתירוק שכתבנו הוא נכון רק שתימא שלא
הביאו דברי התוס' בזה עיי"ש:

ס' מ'. הגה' הראשונים הקשו דלמה אין
מברכין ברכה על סיפור
יציאת מצרים ועיין בספר מעשה נסים להגאון
מליסא מ"ש בזה ואני בחבורי מעשי ידי יוצר
כתבנו בזה. אך ראיתי בספ"ג שכתב כיון
דהרהור כדבור דמי לכך אין מברכין עליו
כמו בק"ש וכו' ודבריו תמוהין בזה דודאי
בסיפור יצ"מ לא מהני בהרהור דאינו דומה
לשאר מצות התלויין בדיבור דדוקא היכא דכתיב
דיבור לבד בזה אמרינן דהרהור כדיבור דמי
אבל ביצ"מ כתיב והגדת לבנך הרי בעינן שתהי
הגדה הראוי' לאחרים ובהרהור אינו נשמע
לאחרים כלל ואינו יוצא בהרהור בזה וי"פ ונכון:

חלוקין הם דבאיסור אף שאינו ראוי לבילה
לאכלו כאחד ג"כ מצטרף ולוקה אבל לענין
מצוה בעינן דוקא שיאכל כאחד ממש או שיהי
ראוי לאכלו כאחד או מצטרף כא"פ אבל
בלא"ה אינו מצטרף:

ס' ל"ט. המ"ז בס"י תע"ה הקשה בשם
מהר"ל מפראג דנימא כל
שישנו בזה אחר זה ישנו בבת אחת וכל שאינו
בזאח"ז אף בב"א אינו וכו'. הנה כבודם במקומם
מונה וכאן נעלם מהם דברי התוס' בזבחים (דף
למ"ד ע"א) שהעלו שם להדיא בהוכחות
ברורות מן הש"ס ולא אמרינן כלל זה רק
באם בזאח"ז הראשון ח"ל שפיר והשני לא
ח"ל מחמת חלות הראשון בזה לא מהני אף
בב"א אבל בדבר שבזאח"ז אין שניהם חלין
כלל נמצא שאין חלות השני בשביל חלות
הראשון בזה ישנו שפיר בב"א ולפ"ו אין
התחלה כלל לק' המהר"ל מפראג דבמצה ומרור
להלל אם יאכלם בזה אח"ז אין בהם שום מצוה

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח

www.daat.ac.il